

พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง BUDDHISM AND POLITICS

พระมหานรินทร์ สุรบุญโย,

Phramaha Narin Surapanyo

ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน

Dr.Narongsak Bua-on

นายสมศักดิ์ บัวอ่อน

Mr.Somsak Bua-on

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Sangha College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email.Narinpempa123@hotmail.commail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 13 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 ตุลาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

ในการศึกษาพระพุทธศาสนาทำให้ทราบว่าฐานะเดิมของพระพุทธเจ้านั้นเริ่มต้นด้วยการถือกำเนิดในราชสกุลซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองโดยตรง ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้ห่างไกลจากสถาบันการปกครอง จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้ามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองในหลายกรณี บทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมวินัยนี้เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่สำคัญ อนึ่งในการเผยแผ่นั้นพระสงฆ์ก็ดำรงตนในบทบาทหน้าที่ดังที่พระพุทธองค์เคยดำรงมาแล้ว เพราะการเผยแผ่ธรรมะนั้นเป็น การให้ปัญญาแก่พุทธบริษัทจำต้องตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม

ดังนั้นบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญ ก็คือการแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงาม ขอบธรรม และเป็นธรรม สอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เป็นผู้นำทางศาสนามีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมในสังคมต่าง ๆ อย่างมากมายโดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปเผยแผ่และพัฒนาเพื่อให้ประชาชนเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, การเมือง, การปกครอง.

ABSTRACT

In the study of Buddhism, it was revealed that the original status of the Buddha began with the birth of a royal family, which had direct ruling duties. Therefore, Buddhism is not far from the institution of government. It can be seen that the Buddha is related to politics and government in many cases. This role and duty in propagating the Dharma Vinaya is an important role and duty of the monks. Moreover, in the propagation, the Sangha was in the same role and responsibilities as the Buddha had previously held, because the propagation of the Dharma is to give wisdom to Buddhist companies must establish themselves on the basis of fairness.

Therefore, the political role of the monks is important. It is to teach the Dharma about politics, especially showing the principles of good governance, righteousness and fairness, teaching politicians or rulers to be good politicians or rulers with virtue. Of course, the monks are important to the way of life of the villagers. Religious leaders have influence to stimulate or recommend many activities in society focusing on applying Buddhist principles for spreading and developing sustainable peace for people.

Keyword : Buddhism, politics, governance.

บทนำ

นักรัฐศาสตร์ตะวันตกหลายท่านมีความเห็นว่าศาสนกิจควรแยกออกจากรัฐกิจ หมายความว่าศาสนาไม่ควรเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมทางการเมืองไม่ว่าโดยรูปแบบใด ๆ ในขณะเดียวกันรัฐก็ไม่ควรเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมทางศาสนาโดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการนับถือและการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในศาสนาของตน ในทางปฏิบัติบางประเทศสามารถดำเนินนโยบายกิจการภายในได้ในลักษณะนี้แต่มีอีกหลายประเทศที่นำเอาองค์กรและหลักคำสอนทางศาสนามาใช้ในทางการเมืองอย่างเต็มที่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยและความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ในประเทศไทยของเราประชาชนส่วนมากเป็นชาวพุทธ นักการเมืองที่เป็นชาวพุทธก็มีจำนวนมากตามสัดส่วน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมืองไทยยังไม่อาจจะชี้ชัดลงไปได้ว่าผสมผสานหรือแปลกแยก ในปัจจุบันนี้มีนักการเมืองหลายท่านมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติศาสนธรรมอย่างเคร่งครัด นักการเมืองเหล่านี้มีความเห็นว่าการเมืองไทยควรผสมผสานพุทธธรรมโดยชี้ให้เห็นว่าถ้าหากนักการเมืองประกอบกิจกรรมทางการเมืองบนพื้นฐานพุทธธรรมอย่างเคร่งครัดแล้วภาพพจน์ทางการเมืองก็จะดีขึ้น การเมืองก็จะมีความมั่นคงสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ได้และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชาติที่มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็มีนักการเมืองอีกหลายท่านมีความเห็นว่าการเมืองไม่ควรดึงศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยชี้ให้เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องผลประโยชน์สกปรก หากเอาศาสนาซึ่งเป็นของสูงบริสุทธิ์มาคลุกเคล้ากับการเมือง ศาสนาจะพลอย

ตกต่ำเศร้าหมองไปในไม่ช้า วรรณคดีทั้งสองประการแสดงว่าขณะนี้เราเริ่มแสวงหาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างศาสนากับการเมือง (พระมหากษัตริย์ สุทธิยาโณ 2541 : 1-2)

ในสังคมไทยนี้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในฐานะที่เป็นสถาบันที่สำคัญ สถาบันหนึ่งของสังคมมีความสำคัญต่อประเพณีทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ปัญหาและความเป็นอยู่ของปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม นักวิชาการทางสังคมศาสตร์ไทยหลายท่านได้พยายามศึกษาความเกี่ยวข้องกันระหว่างพุทธศาสนากับการเมืองเพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันในชั้นที่ยังประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นแก่ส่วนรวม ดังนั้นศาสนากับการเมืองและสังคมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด “การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองและสังคมย่อมมีผลกระทบต่อศาสนา และในทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในศาสนาก็จะมีผลกระทบต่อการเมืองและสังคมเช่นเดียวกัน” (สมบุญ สุขสารานู 2530 : 16)

ฉะนั้นจึงไม่มีศาสนาใดในโลกที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมและการเมือง ศาสนาจึงไม่อาจปลีกตัวเองออกจากสังคมได้ดังที่พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ว่า “ธรรมะกับการเมืองเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ แยกกันเมื่อไรการเมืองก็กลายเป็นเรื่องทำลายโลกขึ้นมาทันที” (ไพโรจน์ อยู่มนเฑียร 2533 :103) ในบทนี้ผู้เขียนจะขอเสนอพระพุทธรูปศาสนากับการเมืองการปกครองโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนา

ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย คนชาติไทยได้นับถือและยกย่องเทิดทูนพระพุทธรูปศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิตและสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธรูปศาสนา องค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพระประมุขของชาติทุก ๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธรูปศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจวบจนกาลปัจจุบันอันแสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ว่าพระพุทธรูปศาสนาได้สถิตสถาพรเป็นมิ่งขวัญของชาติไทยตลอดมา ชาติไทยได้มีความเจริญมั่นคงดำรงเอกราชอธิปไตยสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาลจวบจนกาลปัจจุบันก็ด้วยคนไทยทั้งชาติยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ พระพุทธรูปศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของชาวไทยโดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยของคนในชาติให้รักความสงบ มีความเสียสละ แกล้วกล้า อาจหาญ รอบรู้ฐานะฐานะ มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรมโดยที่พระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ดังกล่าวมานี้ชาวไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 ของประชากรทั้งประเทศเป็นพุทธศาสนิกชนและเป็นผู้นับถือพระพุทธรูปศาสนา พระพุทธรูปศาสนาจึงมีอิทธิพลเป็นอันมากต่อความเชื่อและความประพฤติหรือการดำรงชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ หากมองดูสภาพสังคมไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าแม้ชาวไทยส่วนใหญ่จะเป็นพุทธศาสนิกชนดังกล่าวแล้วแต่ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นกันตามจารีตประเพณีหรือพุทธศาสนิกชนตามสำเนามะโนครัวสำเนาทะเบียนบ้านซึ่งมักไม่ค่อยได้มีโอกาสเรียนรู้ได้ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาเท่าที่ควร ฉะนั้นพระพุทธรูปศาสนาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพุทธศาสนิกชน (พิฑูร มลิวัลย์ และไสว มาลาทอง 2542 : 1) ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนา

อาจกล่าวโดยสรุปได้ใน 2 ประเด็นหลัก ๆ คือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลก และความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลก

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์จึงมิใช่เพียงแค่ว่าเป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเพียงเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้าน และที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรมวาทและกิริยาวัต) และเป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวัต) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนน้อมปรารถนาหรือศาสนาแห่งความหวังหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้และเริ่มต้นตั้งแต่บัดนี้ ดังนั้นคำว่า “พระพุทธศาสตร์” แยกได้เป็น 3 คำ ก็คือคำว่า พระ แปลได้ว่า ประเสริฐหรือดีเลิศ คำว่า พุทธะ แปลว่า ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน ในที่นี้หมายถึงท่านผู้ตรัสรู้ อริยสัจ 4 อย่างถ่องแท้ คำว่า ศาสตร์ แปลว่าความรู้หรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยซึ่งเป็นกิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งที่ได้มุ่งอธิบายอย่างเป็นระบบในความที่น่าจะเป็นไปได้ เมื่อรวมกันเข้าแล้วได้ความหมายว่าองค์แห่งความรู้ของผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบานอย่างประเสริฐ ในบรรดาองค์แห่งความรู้ทั้งหมดนั้นเป็นความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยพระองค์เองจนสามารถกำหนดเป็นทฤษฎีแห่งความรู้ต่าง ๆ มากมาย ในที่นี้จึงจะขอแบ่งลักษณะความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเพียงแค่น้อยนิดเท่านั้นแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1.1) คำสอนที่ทรงค้นพบใหม่ คำสอนที่ทรงค้นพบใหม่ เช่น อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น

1.2) คำสอนที่ทรงปฏิรูปจากลัทธิศาสนาเดิม คำสอนที่ทรงปฏิรูปจากลัทธิศาสนาเดิม เช่น การทำบุญให้ได้ผลสมบูรณ์จะต้องทำกับผู้เป็นพราหมณ์โดยกำเนิดหรือบริสุทธิต่อตระกูล พระองค์ทรงปฏิรูปโดยให้ทำกับปฏิกาค (ผู้รับ) ที่มีศีลบริสุทธรมิคุณธรรม และทายก (ผู้ถวายหรือผู้ให้) จะต้องมีความบริสุทธรมิใน 3 กาล คือ ก่อนให้-ขณะกำลังให้-หลังจากให้แล้ว

1.3) คำสอนที่ทรงปฏิวัติ คำสอนที่ทรงปฏิวัติ เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญจัดเป็นมหายมกคลอย่างยังสามารถบันดาลให้ตนสำเร็จตามปรารถนาได้ พระองค์ทรงเห็นตรงกันข้ามว่าการฆ่าเป็นบาปทั้งสิ้น ความรู้ในพระพุทธศาสนาแม้จะมากมายถึงกระนั้นก็ตามพระพุทธศาสนาก็มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่พระนิพพานคือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นการบรรลุนิพพานก็คือการเข้าถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิงและบรรลุความสุขอย่างสูงสุด จิตของผู้บรรลุนิพพานย่อมมีความสะอาด สว่าง และสงบตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่และเมื่อดับขันธแล้วก็เป็นการสิ้นทุกข์ไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป (พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ธีรธมโม), 2550 : 1-3)

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มีเหตุและผลเป็นศาสนธรรมว่าโดยแม่บทอันเป็นหลักการใหญ่ที่เรียกว่าปาพจน์มี 2 อย่างคือพระธรรมและพระวินัย ว่าโดยปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์หลักของศาสนามี 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก ว่าโดยหัวข้อที่เรียกกันว่าธรรมชั้นมี 84,000 พระธรรมชั้น (คุณ โทชน์, 2545 : 1)

2 ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย

พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติและอยู่เคียงคู่กับชนชาติไทยมาโดยตลอด พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทยซึ่งสามารถพอที่จะสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยนำหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันและลักษณะนิสัยของคนไทยมีจิตใจที่ดีงามในทุก ๆ ด้านมีความเป็นมิตรกับทุกคน เป็นต้น

2.2) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ กษัตริย์ทุกพระองค์ของไทยได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปกครองประเทศ เช่น ทศพิธราชธรรมเป็นอาทิตลอดมาหรือใช้หลักธรรมาธิปไตย หรือหลักอปาริหานิยธรรมเป็นหลักในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.3) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ เนื่องจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน เป็นต้น จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนชาวไทยให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.4) พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย ด้วยวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนา จึงเป็นกรอบในการปฏิบัติตนตามหลักพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น การบวช การแต่งงาน หรือการทำบุญในพิธีการต่าง ๆ การปฏิบัติตนตามประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

2.5) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่นับถือและสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านศิลปกรรม เป็นต้น

2.6) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนาซึ่งซึมแทรกผสมผสานอยู่ในแนวความคิด จิตใจ และกิจกรรมแทบทุกย่างก้าวของชีวิตโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนานโดยยังคงเนื้อหาสาระเดิมที่บริสุทธิ์ไว้ได้ก็มี ถูกดัดแปลงเสริมแต่งตลอดจนปนเปื้อนกับความเชื่อ และข้อปฏิบัติสายอื่นหรือผันแปรไปในเหตุปัจจัยอื่น ๆ จนผิดเพี้ยนไปจากเดิมก็มาก

2.7) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ การที่พระพุทธศาสนาอยู่กับคนไทยมาช้านาน จึงก่อให้เกิดการซึมซับเอาหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ไม่เหมือนกับชาติอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เด่น ได้แก่ รักความเป็นอิสระ และเป็นผู้มีน้ำใจไมตรี เป็นต้น

2.8) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ หลักฐานทางคัมภีร์โบราณและศาสนาวัตถุต่าง ๆ ซึ่งนักประวัติศาสตร์โบราณคดีเชื่อว่าพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแพร่ในดินแดนสุวรรณภูมิก่อน พ.ศ. 500 แต่ความศรัทธาความเชื่อของปวงชนก็เป็นไปตามยุคตามสมัยพระพุทธศาสนาจึงรุ่งเรืองและเสื่อมลงตามกาลสมัยด้วย จนกระทั่งพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้สถาปนากรุงสุโขทัยและรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนา

ประจำชาติ ราวประมาณ พ.ศ. 1836 พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้อาราธนาพระสงฆ์ลังกาวงศ์จาก นครศรีธรรมราชไปกรุงสุโขทัยและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจนมั่นคงยืนนานมาจนถึงในปัจจุบันนี้

2.9) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม ชนชาติหนึ่ง ๆ นอกจากจะมีหน้าที่ต้อง พัฒนาประเทศชาติของตนเองแล้วก็ต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และส่งเสริมอารยธรรมโลกด้วย ชนชาติ ไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่มาชนชาติหนึ่งมีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงมาโดยตลอดเวลานับยาวนานจึง ได้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมอารยธรรมของโลกด้วยแม้ว่าจะอยู่ในขอบเขตที่ไม่กว้างมากนัก ส่วนร่วมที่ว่านี้ ก็คือศิลปวัฒนธรรมไทยซึ่งพัฒนาขึ้นมาจนมีแบบแผนเป็นของตนเองอย่างทีเรียกว่ามีเอกลักษณ์ของความ เป็นไทยได้เด่นชัด ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ด้วย

2.10) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของ อารยธรรมที่สำคัญของโลกดังที่ได้อ้างมาแล้วพระพุทธศาสนาก็ยังช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ ด้วย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 9-10)

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยด้วยชนชาติไทยได้นับถือและยกย่องเทิดทูน พระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิตสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน องค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งทรงเป็น พระประมุขของชาติทุก ๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจวบจนกาลปัจจุบันนี้ในฐานะที่ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์จึง มิใช่เพียงแค่ว่าเป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้นหากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ความนึกคิด แทบทุกด้าน ๆ และที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำเป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม ในฐานะที่พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติและอยู่เคียงคู่กับชนชาติไทยมาโดยตลอด ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย เป็นหลักในการปกครอง ประเทศ เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นรากฐานของ วัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นมรดกของชาติ ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และช่วยสร้างความสงบสุข ให้แก่โลก

พระพุทธเจ้ากับการเมือง

ในการศึกษาพระพุทธศาสนาทำให้ทราบว่าฐานะเดิมของพระพุทธเจ้านั้นเริ่มต้นด้วยการถือ กำเนิดในราชสกุลซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองโดยตรงพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดาทรงเป็นกษัตริย์ปกครองนคร กบิลพัสดุ์แห่งแคว้นสักกะและพระนางสิริมายาพุทธมารดาแห่งกรุงเทวทหะ เจ้าชายสิทธัตถะจึงทรงมาจาก สกุลนักปกครองทั้งสองฝ่ายและทรงอยู่ในตำแหน่งราชกุมาร พระเจ้าสุทโธทนะมุ่งหวังที่จะให้สืบตำแหน่ง การปกครองต่อไปจึงทรงส่งเสริมพระราชกุมารให้ได้รับการศึกษาศิลปวิชาการทุกอย่างที่เหมาะสมแก่ผู้เป็น รัชทายาท (คณะอง วิ่งฝ่ายแก้ว, 2565 : Online) จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้ห่างไกลจากสถาบันการ ปกครอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. พระพุทธเจ้ากับพุทธกิจ

ในสมัยพุทธกาลสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงทรงประกอบพุทธกิจใน 3 ด้านซึ่งประกอบไปด้วยพุทธกิจด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1) พุทธกิจด้านการเมือง จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์มิได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการภายในรัฐแต่อย่างใดทว่าทรงเข้าไปช่วยแก้ปัญหาและเสนอแนะหลักในการปกครองที่ช่วยทำให้รัฐมีความมั่นคงและสามารถปกครองให้ประชาชนมีความสงบสุข

1.2) พุทธกิจด้านการบริหาร โดยเทียบกับภาษาบาลีว่า “ปริหร” เป็นคำที่แสดงความหมายถึงลักษณะของการปกครองว่าเป็นการนำสังคมหรือหมู่คณะให้ดำเนินไปโดยสมบูรณ์และนำหมู่คณะให้พัฒนาไปพร้อมกัน คำว่า “ปริหร” นี้อาจบ่งความหมายถึงการแบ่งงาน การกระจายอำนาจ หรือการที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครองหมู่คณะก็ได้

1.3) พุทธวิธีในการปกครอง โดยเทียบกับภาษาบาลีว่า ปสาส หรือ อภิบาล และเน้นไปที่การปกครองสงฆ์เป็นหลักและอาศัยพระธรรมวินัยว่าหน้าที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดระเบียบปฏิบัติสำหรับภิกษุสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหลักในการปกครองและบริหารงานคณะสงฆ์ นอกจากวินัยแล้วยังทรงใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารการปกครองด้วย (พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทินโน), 2560 : 83)

2. พระพุทธเจ้ากับการเมือง กรณีการระงับข้อพิพาทไข่น้ำเข้านาของพระญาติ

ในพรรษาที่ 15 พระพุทธเจ้าทรงจำพรรษาที่นิโครธารามริมฝั่งแม่น้ำโรหิณี พวกเจ้าศากยะแห่งกรุงกบิลพัสดุ์ยกทัพไปประชิดกองทัพของเจ้าโกลิยะแห่งกรุงเทวทหะเพื่อบริหารชิงกรรมสิทธิ์เหนือแม่น้ำโรหิณี พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปห้ามทัพ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560 : 62-63)

การระงับข้อพิพาทไข่น้ำเข้านาของพระญาติทั้ง 2 ฝ่าย ทะเลาะเพราะ พระพุทธเจ้าทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เมื่อพระญาติทั้ง 2 ฝ่ายมีความตึงเครียดเผชิญหน้ารอให้มีการปะทุออกมาอันจะก่อให้เกิดความสูญเสียทำลายชีวิตผู้คน กรณีนี้คือเรื่องการห้ามหรือการระงับข้อพิพาทไข่น้ำเข้านาของพระญาติทั้ง 2 ฝ่าย คือฝ่ายศากยวงศ์ซึ่งเป็นฝ่ายพระบิดา และฝ่ายโกลิยวงศ์ซึ่งเป็นฝ่ายพระมารดา พระพุทธเจ้าทรงสอบสวนไต่ถามถึงที่มาของเรื่องและทรงให้ข้อคิดแก่พวกพระญาติ พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระญาติว่า “มหาบพิตร ทะเลาะด้วยเรื่องอะไรกัน” พวกพระญาติกล่าวว่า “พวกข้าพระองค์ ไม่ทราบพระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แล้วใครจักทราบเล่า” พวกพระญาติจึงสอบถามไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องกราบทูลว่า “ทะเลาะกันเพราะน้ำ พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “น้ำมีราคาเท่าไร มหาบพิตร” พวกพระญาติกล่าวว่า “มีราคาน้อย พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “กษัตริย์ทั้งหลายมีราคาเท่าไร มหาบพิตร” พวกพระญาติกล่าวว่า “ขึ้นชื่อว่ากษัตริย์ทั้งหลายประเมินค่ามิได้ พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “การที่พวกท่านทำให้กษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหาย เพราะเหตุแห่งน้ำเพียงเล็กน้อยสมควรแล้วหรือ” พวกพระญาติยอมรับโดยดุษณีภาพ สุดท้ายพระบรมศาสดาจึงตรัสเตือนพวกพระญาติว่า “มหาบพิตร เพราะเหตุไรพวกท่านจึงกระทำการเช่นนี้ เมื่อเราไม่มีอยู่ในวันนี้ แม่น้ำคือโลหิตจกไหลนอง พวกท่านทำการไม่สมควรเป็นผู้มีเวรด้วยเวร 5 มีความเดือดร้อน เพราะยังเต็มไปด้วยกิเลสมีความขวนขวายแสวงหากามคุณอยู่ แต่เราตถาคตมีนัยตรงกันข้าม” (เสถียร ทังทองมะดัน, 2560 : 47)

3. พระพุทธเจ้ากับการเมือง กรณีการห้ามทำสงคราม

พรรษาที่ 44 พระเจ้าวิฑูทกะอุปราชแห่งแคว้นโกศลคบคิดกับที่ฆมารายณะอำมาตย์แย่งชิงราชสมบัติจากพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นผลสำเร็จ ครั้นได้ครองราชย์แล้วพระเจ้าวิฑูทกะยกกองทัพไปทำลายล้างพวกเจ้าศากยแห่งกรุงกบิลพัสดุ์เกือบจะสิ้นราชวงศ์แล้วยกกองทัพกลับมาพักพลที่ชายหาดริมฝั่งแม่น้ำอจิรวดีในเวลากลางคืนถูกน้ำท่วมสิ้นพระชนม์ แคว้นโกศลจึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของแคว้นมคธอันมีพระเจ้าอชาตศัตรูเป็นกษัตริย์ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560 : 63)

กรณีห้ามการทำสงคราม พระเจ้าวิฑูทกะโอรสพระเจ้าปเสนทิโกศลเมื่อได้ราชสมบัติแล้วทรงระลึกถึงเวรที่พวกศากยวงศ์ก่อไว้จึงยกกองทัพไปเพื่อจะล้างแค้นพวกเจ้าศากยวงศ์ที่ดูหมิ่นตน พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสด็จไปประทับ ณ รัมมัมมิโบบางต้นหนึ่งในรัฐสกกะดักทางที่กองทัพพระเจ้าวิฑูทกะจะผ่านไป พระเจ้าวิฑูทกะเสด็จไปถึงที่นั่นทอดพระเนตรเห็นพระพุทธเจ้าประทับอยู่เช่นนั้นจึงเสด็จเข้าไปถวายอภิวาทนิมนต์เสด็จไปประทับที่รัมมัมมิอีกต้นหนึ่งในรัฐโกศลซึ่งมีใบหนาทึบสนิทดีกว่า แต่พระพุทธเจ้าทรงตอบว่า “ช่างเถอะ มหาบพิตรร่มเงาของญาติเย็นสบายดี” พระเจ้าวิฑูทกะก็ทรงทราบว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมาคุ้มครองพระญาติจึงถวายบังคมยกกองทัพกลับกรุงสวตถิ เมื่อทรงนึกถึงการดูหมิ่นของพวกศากยขึ้นมาก็คความแค้นอาฆาตก็พุ้งขึ้นจึงยกกองทัพไปอีกถึง 2 ครั้ง พระพุทธเจ้าก็เสด็จไปประทับนั่งให้เหนื่อยอย่างนั้นทำให้พระองค์ต้องยกทัพกลับ ในวาระสุดท้ายพระพุทธเจ้าทรงวางเฉยเพราะทรงเห็นบุญกรรมของพวกศากยวงศ์ที่ทำไว้หนักนัก เมื่อพระเจ้าวิฑูทกะยวดยาตราทัพไปตายไปไม่เหลือแม่แต่ทารกที่ยังดื่มนมอยู่ก็ไม่ได้ชีวิต (เสถียร ทังทองมะดัน, 2560 : 48)

4. พระพุทธเจ้ากับการเมือง ระบบการเมืองร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้ากับการเมือง ระบบการเมืองร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้ามีสองระบบ คือราชาธิปไตยและสาธารณรัฐ ราชาธิปไตยที่กล่าวได้ว่าเป็นมหาอำนาจทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมืองก็คือรัฐมคธและรัฐโกศล ส่วนสาธารณรัฐที่กล่าวได้ว่าเป็นมหาอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองก็คือรัฐวัชชี ผู้นำรัฐทั้งสามล้วนเป็นพุทธสาวก จากจุดยืนนี้เองเราจะพบว่าพระพุทธองค์ทรงมีบทบาทอย่างไรกับรัฐ ผู้นำของแต่ละรัฐและทรงมีพระดำริในการส่งเสริมระบบการปกครองของแต่ละระบบให้มีความเจริญได้อย่างไร ดังต่อไปนี้

4.1) ระบบราชาธิปไตย

รัฐมคธ พระเจ้าพิมพิสารกษัตริย์แห่งรัฐมคธทรงมีความคุ้นเคยกับพระพุทธเจ้าตั้งแต่อ่อนตรัสรู้ถึงกับถวายพระราชาสมบัติให้พระพุทธเจ้าครอบครองครั้งหนึ่งแต่พระองค์ทรงปฏิเสธว่าไม่ปรารถนาอำนาจทางการเมืองปรารถนาเพียงทางพ้นทุกข์อย่างเดียว พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงสดับก็ตรัสว่าหากว่าพบธรรมวิเศษดังกล่าวเมื่อไรแล้วขอให้เสด็จมาโปรด หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็ได้เสด็จมาแสดงธรรมโปรดพระเจ้าพิมพิสารจนกระทั่งได้ดวงตาเห็นธรรม กษัตริย์แห่งรัฐมคธได้ถวายสวนไม้ไผ่กลางกรุงราชคฤห์เป็นที่พำนักของพระพุทธเจ้าเป็นศูนย์กลางที่พระองค์และประชาชนทั่วไปจะไปเฝ้าฟังธรรมได้สะดวก ตั้งแต่นั้นพระเจ้าพิมพิสารทรงรักษาอุบาสกศีลและบริหารราชการแผ่นดินควบคู่กันไป คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาระบุว่าพระเจ้าพิมพิสารทรงใช้นโยบายข้าราชการโดยพระองค์เองประทานความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์แล้วนำข้าราชการเหล่านี้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังธรรมเป็นประจำ ข้าราชการที่ถูกพัฒนาในลักษณะดังกล่าวจะ

เพียบพร้อมด้วยความรู้และคุณธรรมด้วยการปฏิบัติดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์และข้าราชการก็มี ความสนิทแนบแน่นบนพื้นฐานแห่งสหายธรรมและภราดรภาพมีปัญญาร่วมกันที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ ราษฎรอย่างสุดจิตสุดใจ

รัฐโกศล พระเจ้าปเสนทิโกศลมีพระราชศรัทธาในพระพุทธเจ้ามาก ตามคัมภีร์กล่าวว่าหาก พระพุทธเจ้าประทับที่เขตวันในรัฐโกศล พระเจ้าปเสนทิจะเสด็จไปเฝ้าถึงวันละสามเวลาแต่ไม่ปรากฏว่า พระองค์คลั่งไคล้ศาสนาจนลืมนะกิจมีบ่อย ๆ ที่พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานเกี่ยวกับการบริหารราชการ แผ่นดินกับพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุนี้เองเมื่อเราอ่านพระไตรปิฎกจะพบพระราชปณิธานวิสัยระหว่าง พระพุทธเจ้าและพระเจ้าปเสนทิหลายแห่งแต่ละแห่งก็บรรจุแนวคิดทางการเมือง สังคม และปรัชญาที่ น่าสนใจมากมาย พระเจ้าปเสนทิโดยปกติมักจะดำเนินรัฐประศาสน์นโยบายตามพุทธธรรมที่ได้สดับเฉพาะพระ พักตร์พระองค์ เช่น ประทานรางวัลแก่ข้าราชการที่มีศีลธรรมอย่างอบอุ่น ลงโทษผู้ทุจริตคิดมิชอบฉ้อฉลขูด รีดประชาชนอย่างเด็ดขาด เป็นต้น ฉะนั้นประชาชนในแผ่นดินของพระองค์จึงมีเสรีภาพและประกอบอาชีพ อย่างสงบสุข คัมภีร์ระบุว่าชาวสาวัตถีเป็นคนใฝ่ธรรมตอนเช้าเตรียมอาหารไว้ตักบาตรพระ ตอนกลางวัน ยืนขึ้นทำงาน ตอนเย็นหลังอาหารก็พากันเข้าวัดฟังธรรม

4.2) ระบบสาธารณรัฐ

รัฐวัชชี รัฐวัชชีเป็นการปกครองโดยระบบสาธารณรัฐ ผู้ที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและตุลาการได้รับการ เลือกและได้รับความเห็นชอบจากสภา สมาชิกรัฐสภาวัชชีนั้นตามคัมภีร์พุทธศาสนากล่าวว่าประกอบด้วย กษัตริย์ลิจฉวี 7,707 พระองค์ เมื่อมองถึงบุคลากรในองค์กรการบริหารแล้วน่าจะเรียกระบบการปกครองนี้ ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยมากกว่า เพราะอำนาจทางการเมืองอยู่ในมือของกษัตริย์เพียงกลุ่มเดียว สาเหตุที่ จัดระบบการปกครองในลักษณะอย่างนี้ก็คงเนื่องมาจากมีพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีอำนาจอยู่หลายกลุ่ม การที่ จะสถาปนาเพียงราชวงศ์ใดราชวงศ์หนึ่งเป็นกษัตริย์คงทำให้กษัตริย์ไ้บัลลังก์อีกหลายพระองค์ที่เหลืคงคบ คิดกันทำการแย่งชิงอำนาจโดยไม่มีเวลาพัฒนาชาติ อย่างกระนั้นเลยเปิดโอกาสให้กษัตริย์ทุกพระองค์มีโอกาส เข้ามาบริหารประเทศร่วมกันก่อให้เกิดความสมดุลทางอำนาจขึ้นโดยอัตโนมัติ พระพุทธเจ้าเสด็จแคว้นวัชชี เป็นครั้งแรกโดยสภาวัชชีมีมติเห็นชอบให้มหาลิกษัตริย์ลิจฉวีผู้อาวุโสเป็นผู้อาราธนาพระองค์ ในขณะที่ พระองค์ประทับอยู่ ณ รัฐวัชชีได้ทรงแสดงรัตนสูตรและอภิธานิยธรรม พระสูตรแรกตรัสถึงคุณค่าของพระ รัตนตรัยอันเป็นพื้นฐานสำหรับผู้นับถือพุทธศาสนา และพระสูตรที่สองตรัสถึงหลักธรรมที่สนับสนุนความ สงบสุขและความมั่นคงแห่งรัฐอันประกอบไปด้วยความสามัคคีในการประกอบรัฐกิจทุกชนิดเป็นต้นว่า การ ประชุมกันบ่อย ๆ เป็นหัวใจของการปกครองของระบบสาธารณรัฐ การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การปฏิบัติตาม คำแนะนำในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่โบราณให้ดำรงอยู่ การ ให้ความคุ้มครองไม่กดขี่ข่มเหงเด็ก (ชาย-หญิง และสตรี) การรำลึกถึงบรรพชนที่เคยมีคุณแก่รัฐ และการให้ ความคุ้มครองอำนวยความสะดวกแก่นักบวชผู้ทรงคุณธรรมทั้งที่อยู่ในรัฐและสัญจรมาจากถิ่นไกล พระพุทธองค์ ตรัสถึงคุณค่าของหลักธรรมข้อนี้ว่าตราบดีที่ชาววัชชียังปฏิบัติอธิธานิยธรรมนี้อย่างเคร่งครัดไม่บกพร่อง จะพบแต่ความเจริญอย่างเดียวจะไม่พบความเสื่อมเลย ตั้งแต่บัดนั้นชาววัชชีรักษาปฏิบัติอธิธานิยธรรม อย่างเคร่งครัดกิตติศัพท์ความเจริญมั่งคั่งของวัชชีเป็นที่รู้จักของเมืองอื่น ๆ แต่ละวันจะมีชาวเมืองอื่นเดินทาง

มาค้าขายท่องเที่ยวมากมาย ลักษณะนิสัยของชาววัชชีนั้นมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ในการศึกษา ในการบริหารรัฐกิจ ทุกครั้งที่พระองค์เสด็จวัชชีกษัตริย์ทั้งหมดจะนิมนต์พระองค์ให้แสดงธรรมในรัฐสภาวัชชี เมื่อกษัตริย์อาวุโสสิ้นสุดการพึงธรรมแล้ววกษัตริย์ที่อยู่ในวัยศึกษาศิลปวิทยาก็จะมาเฝ้าเพื่อพึงธรรมต่อไปด้วยการอบรมอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านรัฐกิจและคุณธรรมมาตั้งแต่เยาว์วัย กษัตริย์ลิจฉวีจึงเพียบพร้อมด้วยคุณภาพและคุณธรรมบริหารรัฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ (เสถียร ทังทองมะดัน, 2560 : 76-78)

สรุปได้ว่า ในการศึกษาพระพุทธศาสนาทำให้ทราบว่าฐานะเดิมของพระพุทธเจ้านั้นเริ่มต้นด้วยการถือกำเนิดในราชสกุลซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองโดยตรง ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้ห่างไกลจากสถาบันการปกครอง จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้ามีความเกี่ยวข้องข้องกับการเมืองการปกครองในหลายกรณี เช่น กรณีการระงับข้อพิพาทไข่น้ำเข้านาของพระญาติ กรณีการห้ามทำสงคราม และระบบการเมืองร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้าก็มี 2 ระบบ คือระบบราชาธิปไตย โดยพระเจ้าพิมพิสารทรงนำข้าราชการไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังธรรมเป็นประจำ ข้าราชการที่ถูกพัฒนาจะเพียบพร้อมด้วยความรู้และคุณธรรมมีปณิธานร่วมกันที่จะบำบัตทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร และพระเจ้าปเสนทิโกศลตรียโกศลพระองค์ทรงประทานรางวัลแด่ข้าราชการที่มีศีลธรรมอย่างอบอุ่นและประชาชนในแผ่นดินของพระองค์มีเสรีภาพประกอบอาชีพอย่างสงบสุข และระบบสาธารณรัฐโดยกษัตริย์ลิจฉวี 7,707 พระองค์แห่งรัฐวัชชีทรงดำรงอยู่ในหลักอุปทานิยธรรมที่สนับสนุนความสงบสุขและความมั่นคงแห่งรัฐอันประกอบไปด้วยความสามัคคีในการประกอบรัฐกิจทุกชนิด แม้พระพุทธองค์จะได้รับยกย่องว่าเป็นศาสดาของกษัตริย์แคว้นต่าง ๆ ตลอดพระชนม์ชีพแต่ไม่เคยเรียกร้องเอาลาภสักการะจากกษัตริย์เหล่านั้นเลยและไม่เคยเข้าไปแทรกแซงทั้งกิจการภายในอาณาจักรและนอกอาณาจักรเลย การเมืองช่วยแก้ปัญหาของประชาชนได้เฉพาะด้านทางกายและวัตถุเท่านั้น ส่วนธรรมหรือศาสนามีส่วนช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาทางด้านจิตใจ ศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับการเมือง เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงประกอบพุทธกิจใน 3 ด้าน และปฏิบัติพุทธวิธีในการปกครองเพื่อความสงบสุขและสันติภาพ

พระสงฆ์กับการเมืองไทยนี้ได้มีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายท่านได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยและบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ทางการเมืองที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการที่ช่วยทำให้สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันสำคัญสถาบันหนึ่งในโครงสร้างทางสังคมไทยมาอย่างยาวนาน สถาบันสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในเชิงปฏิสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ และสถาบันทางการเมืองการปกครองอันก่อให้เกิดสถานะสมดุลที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสังคมไทย การแสดงบทบาทหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของพระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทยจึงถือได้ว่าเป็นพลังแฝงเร้นที่สำคัญพลังหนึ่งซึ่งสามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่ออำนาจการปกครองประเทศไทยซึ่งพลังและอิทธิพลทางพระพุทธศาสนายังคงฝังรากลึกอยู่บนศรัทธาของประชาชนอยู่เช่นเดียวกันจะเห็นได้จากการที่พระภิกษุสงฆ์ยังคงได้รับการยกย่องนับถือจากชาวบ้านอย่างสูงโดยเฉพาะพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจะได้รับความนับถือศรัทธาเป็นอย่างสูง ดังนั้น

อิทธิพลของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อสังคมและประชาชนจึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงได้เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์ดูแลคณะสงฆ์เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการดำรงสมณเพศและควบคุมพระภิกษุสงฆ์ให้อยู่ในศีลในธรรม (เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, 2563 : 401) พระสงฆ์เกี่ยวข้องกับสังคมได้แต่ต้องเกี่ยวข้องกับแบบพระสงฆ์โดยมีจุดยืนอยู่ที่มีพระธรรมวินัยเป็นฐาน พระสงฆ์เกี่ยวข้องกับสังคมโลกแห่งวัตถุบริโภคนิยมได้แต่ต้องเกี่ยวข้องกับฐานความรู้สึกรู้เท่าทัน ไม่ยึดติด ไม่ลุ่มหลง ก็คือ ไม่สยบยอมตกเป็นทาสของสังคมวัตถุบริโภคนิยม เปรียบเหมือนใบบัวที่เกี่ยวข้อกับละอองฟองน้ำแต่ไม่ติดไม่ซึมซับเอาละอองฟองน้ำนั้นไว้ ใบบัวจึงมีความเป็นอิสระจากละอองฟองน้ำ ฉะนั้นพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมืองได้แต่ต้องมีวิธีการเกี่ยวข้อแบบพระสงฆ์ให้เกี่ยวข้อในฐานะผู้เผยแผ่พระธรรมให้นักการเมืองเพื่อให้นักการเมืองมีคุณธรรมจริยธรรมออกไปปกครองบ้านเมือง และสอนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในธรรมะ และมีจิตสำนึกในธรรมะที่แท้จริง (เสถียร ทังทองมะดัน, 2560 : 66-67)

พระสงฆ์คือหมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในทางรัฐศาสตร์พระสงฆ์หรือองค์การทางศาสนาเป็นกลุ่มทางสังคมที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง (รวมด้วย) คือ ให้รัฐบาลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของคณะสงฆ์และนโยบายการพัฒนาคณะสงฆ์หรือพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องแห่งปัจจุบันสมัยที่ทุกคนควรเข้าไปเกี่ยวข้อง บางคนที่มีความคิดล้าหลังมองว่าพระสงฆ์ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการเรียกร้องสิทธิของคณะบุคคลเท่าที่ควรจะเป็น การจะปฏิบัติกิจใด ๆ ก็ตามต้องไม่ละเลยการประพฤติในส่วนที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งเป็นความประพฤติเพื่อความประเสริฐเพื่อบรรลุถึงความสิ้นกิเลสโดยประพฤติให้เป็นไปตามพุทธบัญญัติและต้องเอื้อเพื่อไม่ละเมิดพุทธอาณัติอันเป็นข้อห้ามมิให้ประพฤติหรือเรียกว่าประพฤติให้เป็นไปตามธรรมวินัย ซึ่งถือว่าหน้าที่นั้นเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์เพราะพระธรรมวินัยนี้เป็นหลักการของพระพุทธศาสนาทั้งหมดจึงถือได้ว่าการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหน้าที่แรกของสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเป็นหลักข้อกำกับควบคุมการกระทำหน้าที่อื่น ๆ ของพระสงฆ์ (พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน), 2560 : 219) ซึ่งหน้าที่หลักที่สำคัญมี 4 ประการ ได้แก่

1.1) บทบาทหน้าที่ในการศึกษาธรรม

การศึกษาพระธรรม ก็คือ การศึกษาในการเรื่องอริสัจ อริจิต และอริปัญญา ศีล จิต (สมาธิ) และปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่สมณะในพระพุทธศาสนาจะต้องศึกษาให้เคร่งครัดแล้วจึงจะนำไปสู่กระบวนการที่ชัดเจนหมายความว่า หน้าที่ศึกษาจะนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติที่ถูกต้อง สิกขา 3 หรือไตรสิกขานั้นหมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษาหรือข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษาคือการฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2558 : 107) หน้าที่การศึกษาจะนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติที่ถูกต้องตามสิกขา 3 หรือไตรสิกขานั้นเอง

1.2) บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติธรรม

ในพระสูตรต้นตอปิฎกอังคุตตรนิกาย นวกนิปาต ได้อธิบายไว้ว่า การปฏิบัติธรรมนั้นถือได้ว่าเป็นรากแก้วขั้นสำคัญในพระพุทธศาสนา ถ้าไม่เช่นนั้นจะไม่ได้รับผลใด ๆ เลยหากขาดการปฏิบัติ แต่การจะเห็นคุณค่าแห่งการปฏิบัติธรรมได้บุคคลนั้น ๆ ย่อมจะเล็งเห็นประโยชน์มองเห็นโทษในความประมาทวามเมาในชีวิตเร่งคิดหาวิธีที่จะบำเพ็ญตนให้ได้รับความสุขสูงสุดนั่นเอง ความสุขสูงสุดที่จะบังเกิดได้ย่อมมาจากการ

ประพจน์ปฏิบัติธรรม (อง.นวก. (ไทย) 15/75/167) ในอภินิหารสาสนีสูตร พระพุทธเจ้าได้ทรงยกเรื่องอภินิหารศาสดาขึ้นมาตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อไม่ให้ประมาทหมัวเมาในวัยและในชีวิตให้เร่งรีบชวนชวยปฏิบัติธรรม โดยทรงชี้ให้เห็นว่าชีวิตนี้สั้นควรรีบทำกุศลควรประพฤติพรหมจรรย์เพราะสัตว์ที่เกิดมาแล้วจะไม่ตายไม่มี ในปัจจุบันนี้อย่างมากอยู่ได้ก็เพียงร้อยปีหรืออาจจะน้อยกว่าบ้างมากกว่าบ้างโดยทรงเตือนว่า “ภิกษุทั้งหลาย กิจใดศาสดาผู้แสวงหาประโยชน์เกื้อกูลผู้นุเคราะห์เอื้อเอ็นดูพึงกระทำแก่สาวก กิจนั้นเรากะทำแล้วแก่เธอทั้งหลาย ดูกรภิกษุทั้งหลายนั้นโคนไม้ที่เรื้อนร่วง ขอเธอทั้งหลายจงเพ่งพินิจอย่าประมาทอย่าต้องเป็นผู้เดือดร้อนใจในภายหลังเลย นี่คือนุสาสนีของเราสำหรับเธอทั้งหลาย” การปฏิบัติธรรมมีจุดมุ่งหมาย 2 ประเด็น คือ 1) เพื่อให้ตนหลุดพ้นจากกองกิเลสต้นหา และ 2) เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ในประเด็นหลังนั้น พอมองเห็นได้แม้จะไม่มากในสังคมแต่ก็ไม่ใช่ว่าไม่มี ส่วนประเด็นแรกอาจจะถือได้ว่าเป็นประเด็นหลักเพราะถ้าไม่ปฏิบัติจนสามารถละลบกิเลสของตนเองแล้ว การที่เราจะอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นก็เป็นไปไม่ได้ยาก ฉะนั้น การทำให้ตนหลุดพ้นหรือให้ถึงภาวะเกลี้ยงเกลามีความทุกข์นั้นมิอยู่ (พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน), 2560 : 200)

1.3) บทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม

บทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมนี้เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่สำคัญหากจะเทียบกับบทบาทหน้าที่ด้านอื่น ๆ บทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมนี้จึงนับว่าเป็นงานที่คณะสงฆ์จัดทำมากกว่าอย่างอื่น อนึ่ง ในการเผยแผ่ธรรมนั้นพระสงฆ์ก็ดำรงตนในบทบาทหน้าที่ดังที่พระพุทธองค์ทรงเคยดำรงมาแล้วก็เพราะการเผยแผ่ธรรมนั้นเป็นการให้ปัญญาแก่พุทธบริษัทจึงจำต้องตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม ฉะนั้นผู้แสดงธรรมต้องเป็นผู้มีภูมิธรรมและความรู้ด้วย (พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน), 2560 : 201) ดังนั้นบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญ ก็คือการแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงาม ชอบธรรม และเป็นธรรม ได้แก่ สอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองให้เป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองโดยชอบธรรมเพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่อยู่ใต้ปกครองนั่นเอง ความเหมาะสมหรือความสมควรแก่สมณเพศในการแสดงบทบาทดังกล่าว ก็คือการตั้งอยู่ในธรรมของสงฆ์ กล่าวคือมีความเป็นกลางที่จะแสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ มิใช่เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขส่วนตัว แก่บุคคล แก่กลุ่มคน หรือแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน), 2560 : 205)

1.4) บทบาทหน้าที่ในการรักษารัศมี

ในพระสูตรตันตปิฎกอังคุตตรนิกาย ติกนิปาตได้อธิบายไว้ว่า การรักษารัศมีเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ อีกทั้งเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาแต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก ก็คือ ความตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนา ได้แก่ การไม่ทำให้พระธรรมวินัยวิปริตแปรปรวนนั่นเอง สิ่งทีพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้บัญญัติไว้เป็นสิ่งที่ต้องใคร่ครวญและปฏิบัติตามไม่เพิกเฉยละเลยทอดทิ้ง ตรงกันข้ามสิ่งใดที่มีได้ทรงแสดงไว้บัญญัติไว้ที่ขัดต่อพระธรรมวินัยก็ไม่ควรกระทำเพราะจะนำโทษทุกข์มาให้ ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายไม่พึงชวนชวยเด็ดขาดดังพุทธดำรัสว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพวกที่แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ธรรมว่าเป็นอธรรม แสดงสิ่งที่มีใชวินัยว่าเป็นวินัย สิ่งที่เป็น

วินัยว่าไม่ใช้วินัย พระดำรัสที่มีได้ภาซิดไว้ว่าภาซิดไว้ ที่ภาซิดไว้ว่ามีได้ภาซิดไว้ ย่อมประสบบาปมิใช่บุญเป็นอันมาก และย่อมทำให้สัทธรรมนี้อันตรธาน” หน้าที่ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยนี้จึงเป็นสาระที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในหลาย ๆ หน้าที่ของพระสงฆ์ นับแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา (อง.ต.ก. (ไทย) 20/140/20)

2. บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ต้องคำนึงถึงอุปการคุณของคฤหัสถ์

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ นอกจากพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติบทบาทหน้าที่หลักทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงอุปการคุณของคฤหัสถ์โดยปฏิบัติต่อคฤหัสถ์ 5 ประการ ได้แก่

- 2.1) ห้ามปรามจากความชั่ว
- 2.2) (สั่งสอน) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- 2.3) อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
- 2.4) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยฟังไม่เคยรู้
- 2.5) บอกทางสวรรค์ให้ (สอนวิธีการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ)

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยซึ่งถือได้ว่าเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ ส่วนพระสงฆ์กับการเมืองนั้นในทางกายกรรมเป็นสิ่งที่ต้องพึงระวังในคติโลกเพราะไม่เช่นนั้นจะทำให้การข้องเกี่ยวกลายเป็นมลทินของพระพุทธศาสนาไปแทนที่จะกลายเป็นสิ่งที่เกื้อกูลกัน การแสดงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ทางการเมือง คือการให้พระสงฆ์ดำรงอยู่ในหลักพระธรรมวินัยพร้อม ๆ กับการสั่งสอนธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางปกครองคือการเป็นอยู่ในสังคมร่วมกันอย่างชอบธรรมและเป็นธรรมมิให้พระสงฆ์ลงมือไปในทางกายกรรมแต่จะเน้นหนักไปในทางวจีกรรมก็คือการแสดงเทศนาสั่งสอนธรรมด้วยมโนกรรมคือใจที่ประกอบด้วยเมตตาปรารถนาดีต่อประชาชนโดยมุ่งหวังให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุข พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่พระสงฆ์ที่แสวงหาอำนาจใด ๆ โดยเฉพาะอำนาจทางการเมืองเพื่อทำตนให้เป็นใหญ่ในทางการเมืองตรงกันข้ามพระสงฆ์ต้องมุ่งปฏิบัติเพื่อละลดหมดจดค้นหา มานะ ทิฐิ เพียงแต่ดำรงตนเป็นกลางในสังคมโดยมุ่งถึงความถูกต้องชอบธรรม

นโยบายของผู้มีเรือนกับผู้ไม่มีเรือนนั้นต่างกันพระสงฆ์เป็นบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งมีบทบาทหน้าที่จำเพาะในทางการเมือง บทบาทและหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญก็คือการแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงาม ชอบธรรม และเป็นธรรมโดยสอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ความเหมาะสมหรือความสมควรแก่สมณเพศในการแสดงบทบาทดังกล่าว ก็คือการตั้งอยู่ในธรรมของสงฆ์กล่าวคือมีความเป็นกลางที่จะแสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์สุขแก่ประชาชน (พระครูพิศาลสรกิจ สุทิน สุทิน, 2560 : 205-206)

สรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันที่สำคัญของชาติ คือเป็นสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งได้รับการยอมรับและได้รับความศรัทธาจากชาวบ้านมาตลอดซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย ได้แก่หน้าที่ในการศึกษาธรรม หน้าที่ในการปฏิบัติธรรม

หน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม และหน้าที่ในการรักษาธรรม ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่นี้เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่สำคัญหากจะเทียบกับบทบาทด้านอื่น บทบาทนี้นับว่าเป็นงานที่คณะสงฆ์จัดทำมากกว่าอย่างอื่น อนึ่งในการเผยแผ่นั้นพระสงฆ์ก็ดำรงตนในบทบาทหน้าที่ดังที่พระพุทธองค์เคยดำรงมาแล้วเพราะการเผยแผ่ธรรมนั้นเป็นการให้ปัญญาแก่พุทธบริษัทจำต้องตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม ผู้แสดงต้องเป็นผู้มีภูมิธรรมและความรู้ด้วย ดังนั้นบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญ ก็คือการแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงาม ชอบธรรม และเป็นธรรม สอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม ดำเนินกิจการทางการเมืองและปกครองโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นผู้นำทางศาสนามีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมในสังคมต่าง ๆ อย่างมากมายโดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปเผยแผ่และพัฒนาเพื่อให้ประชาชนเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

บทสรุป

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยด้วยชนชาติไทยได้นับถือและยกย่องเทิดทูนพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิตสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน องค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพระประมุขของชาติทุก ๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจวบจนกาลปัจจุบันนี้ในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์จึงมิใช่เพียงแต่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้นหากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำเป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม ในฐานะที่พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติและอยู่เคียงคู่กับชนชาติไทยมาโดยตลอด ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทย เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย เป็นหลักในการปกครองประเทศ เป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นมรดกของชาติ ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งของประเทศไทยควบคู่กันกับสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่มีหลักธรรมคำสอนที่สามารถทดสอบและพิสูจน์ได้ตามแนวแห่งวิทยาศาสตร์ แท้ที่จริงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีหลักการพัฒนาทั้งการพัฒนาตน การพัฒนาคน และการพัฒนางาน มีหลักธรรมในการปกครองตนเอง ปกครองหมู่คณะ และปกครองประเทศชาติหรือสังคมส่วนรวมหรือแม้แต่หลักธรรมค้ำครองโลก พระพุทธศาสนาเน้นการปกครองแบบธรรมาธิปไตยโดยใช้เป็นหลักของความดี ความถูกต้อง ความเสมอภาคเพื่อให้สังคมส่วนรวมมีความเป็นปกติสุข ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก หรือชนชั้นวรรณะ สี ผิว ชาติ ตระกูล มีความสมานฉันท์ และคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาคทางสังคมเท่าเทียมกัน เป็นต้น หลักการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักการปกครองสายกลาง อหิงสาไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเป็น

หลักการสำคัญในการปกครองโดยมุ่งถึงความสุขทั้งแก่ตนเอง และบุคคลอื่นเป็นสำคัญ “ตนรักสุขเกลียดทุกข์ฉนั้นใด สัตว์ทั้งหลายก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉนั้นนั่น”

ในการศึกษาพระพุทธศาสนามาทำให้ทราบว่าฐานะเดิมของพระพุทธเจ้านั้นเริ่มต้นด้วยการถือกำเนิดในราชสกุลซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองโดยตรง ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้ห่างไกลจากสถาบันการปกครอง จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้ามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองในหลายกรณี เช่น กรณีการระงับข้อพิพาทไขน้ำเข้านาของพระญาติ กรณีการห้ามทำสงคราม และระบบการเมืองร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า การเมืองช่วยแก้ปัญหาของประชาชนได้เฉพาะด้านทางกายและวัตถุเท่านั้น ส่วนธรรมหรือศาสนามีส่วนช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาทางด้านจิตใจ ศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับการเมือง พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันที่สำคัญของชาติ คือเป็นสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งได้รับการยอมรับและได้รับความศรัทธาจากชาวบ้านมาตลอดซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย ได้แก่หน้าที่ในการศึกษาธรรม หน้าที่ในการปฏิบัติธรรม หน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม และหน้าที่ในการรักษาธรรม ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่นี้เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่สำคัญหากจะเทียบกับบทบาทด้านอื่น บทบาทนี้นับว่าเป็นงานที่คณะสงฆ์จัดทำมากกว่าอย่างอื่น อนึ่งในการเผยแผ่นั้นพระสงฆ์ก็ดำรงตนในบทบาทหน้าที่ดังที่พระพุทธองค์เคยดำรงมาแล้วเพราะการเผยแผ่ธรรมนั้นเป็นการให้ปัญญาแก่พุทธบริษัท จำต้องตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม ผู้แสดงต้องเป็นผู้มีภูมิธรรมและความรู้ด้วย ดังนั้นบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญ ก็คือการแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงาม ขอบธรรม และเป็นธรรม สอนให้หนักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม ดำเนินกิจการทางการเมืองและปกครองโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของผู้อยู่ใต้ปกครอง ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นผู้นำทางศาสนามีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมในสังคมต่าง ๆ อย่างมากมายโดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเผยแผ่และพัฒนาเพื่อให้ประชาชนเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539).**พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2560). **ประวัติพระพุทธศาสนา** (ฉบับปรับปรุง).

พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คุณ โทษณ์. (2545).**พระพุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์,

คณะ วังฝายแก้ว.(2565) **พระพุทธเจ้ากับฐานะนักปกครองที่ดีที่สุดในโลก.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/450036> [3 ตุลาคม 2565].

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์.(2563).**ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์.** เอกสารประกอบการสอนความรู้เบื้องต้นทาง

รัฐศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิฑูร มลิวัลย์ และไสว มาลาทอง.(2542).**ศาสตร์พระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,

- พระครูพิศาลสรกิจ (สุทิน สุทิน). (2560). **ประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา**. เอกสารประกอบการสอนวิชาประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา. พะเยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา,
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีรธมโม). (2550). **ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พะเยา โรงพิมพ์เจริญอักษร,
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ มหานคร : สหธรรมิก
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัทสำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม จำกัด
- พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2541). **รัฐธรรมนูญ. เชียงใหม่** : สถาบันปัญญานันทะ
- ไพโรจน์ อยู่มนเฑียร. (2533). **วาทะท่านพุทธทาส**. กรุงเทพมหานคร : หจก. ภาพพิมพ์
- เสถียร ทังทองมะดัน. (2560). **รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์**. เอกสารประกอบการสอนวิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
- สมบูรณ์ สุขสาราญ. (2530). **พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

หลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญ
ของผู้เรียนโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

FOUR RDDHIPPADA FOR MORAL CULTIVATION IMPACTS TO CORE
COMPETENCIES OF THE STUDENTS IN RATTANAKOSIN PRIMARY SCHOOL
GROUP UNDER THE OFFICE OF BANGKOK PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA

วรทัศน์ หวังวรวิมลกุล

VOLLATUZ WONGVOLLAWUTSAGUL

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhis University

E-mail : cj.vollatuz@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 22 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารผู้เรียนโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และข้าราชการครู จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ วิมังสา การใช้

ปัญหาในการทำงาน รองลงมาคือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร และ จิตตะ ความเอาใจใส่ตามลำดับ

2. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รองลงมา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสาร และ ความสามารถในการคิดตามลำดับ

3.หลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีประสิทธิภาพการทำนาย ร้อยละ 15.9 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ $Z'y = .347 (X4)$

คำสำคัญ : หลักอิทธิบาทธรรม, ผู้บริหาร, สมรรถนะ, หลักสำคัญของผู้เรียน

ABSTRACT

The purpose of this study is to find 1) moral cultivation according to Four Rddhippada of the management team of Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area 2) core competencies of the student in Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area and 3) moral cultivation according to Four Rddhippada of the management team affecting core competencies of the student in Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area. The samples of this study consisting of the school director, deputy of school director and teachers for a total of 214 people. The research instrument was a questionnaire. The statistics were frequency, percentage, average, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis

The research results were as follows:

1. Moral cultivation according to Four Rddhippada of the management team was mostly shown as a high level. In each aspect, the results were ranked as Vimongsa, Chant, Persistence, and Chitta, respectively.

2. Core competencies of the student in Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area was generally shown as a high level.

In each aspect, the results were ranked as Technological Literacy, Life Skills, Problem Solving, Communication Skills, and Thinking Flow, respectively.

3. Moral cultivation according to Four Rddhippada of the management team was significantly affected the core competencies of the student in Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area at .01 level of statistical significance shown as $Z'y = .347 (X4)$

Keywords : principles of virtue, executive, capacity, key points of learners,

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยได้เข้าร่วมโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง จากผลการประเมินพบว่าประเทศไทยมีผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ผลการประเมินด้านการอ่าน มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง PISA ได้ให้ข้อสังเกตว่า หากไทยมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพกระจายไปอย่างทั่วถึง ประเทศไทยจะสามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ทัดเทียมในระดับนานาชาติได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2562 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานประเมินตนเองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (Self Assessment Report :SAR) ปีการศึกษา 2560 ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหาอย่างหลากหลายของผู้เรียนยังขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2560 : 38) ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียนในระยะยาว รวมทั้งมีโอกาสเกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา ดังนั้นการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ต้องเกิดจากการบริหารงานอย่างมีคุณภาพด้วยเช่นกัน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 2560 : ง) กล่าวว่า นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ศักยภาพ โดยกำหนดให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ 1.ความสามารถในการสื่อสาร 2.ความสามารถในการคิด 3.ความสามารถในการแก้ปัญหา 4.ความสามารถในการใช้ทักษะ 5.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามระเบียบบริหารราชการตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้โดยจะต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ “หลักนิติ

ธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า” (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 30) หลักคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้ แต่เป้าหมายของการบริหารสถานศึกษามุ่งผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ดังนั้นหลักอิทธิบาทที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ในฐานที่สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ การนำหลักธรรมคำสั่งสอนในศาสนาพุทธจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง หลักอิทธิบาทสี่ หมายถึง ธรรม 4 ประการ ที่เป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติส่งผลให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ มี 4 ประการ คือ

1. ฉันทะ ความพอใจ
2. วิริยะ ความเพียร
3. จิตตะ ความเอาใจใส่
4. วิมังสา การใช้ปัญญาในการทำงาน

หากผู้บริหารจึงควรนำหลักอิทธิบาทสี่มาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนนั้นนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผู้รับผิดชอบ ควบคุม และกำกับดูแลการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีความราบรื่นเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารงานนั้น จะต้องอาศัยหลักการแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์การบริหารงานนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ทำให้ประเทศไทยมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ทัดเทียมในระดับนานาชาติได้

ผู้เขียนในฐานะ เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จึงมีความสนใจการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร นำผลวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้แก่ หลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานบุคคล หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานงบประมาณ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูของแต่ละโรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสิ้น 214 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1.ฉันทะ ความพอใจ (X1) 2.วิธียะ ความเพียร (X2) 3.จิตตะ ความเอาใจใส่ (X3) 4.วิมังสา การใช้ปัญญาในการทำงาน (X4) แบบสอบถามในตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert, อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ 2557 : 75)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครประกอบด้วย 5 ด้านคือ 1.ความสามารถในการสื่อสาร (Y1) 2.ความสามารถในการคิด (Y2) 3.ความสามารถในการแก้ปัญหา (Y3) 4.ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (Y4) 5.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Y5) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert, อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ 2557: 75)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) วิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังนี้

1. การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครปรากฏผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยที่แสดงระดับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารโรงเรียน มาก เมื่อพิจารณา

ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุด คือ วิมังสา การใช้ปัญญาในการทำงาน รองลงมาคือ ฉันทะ ความพอใจ รองลงมาคือ วิริยะ ความเพียร และ จิตตะ ความเอาใจใส่ ตามลำดับ

2. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุด ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รองลงมา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ตามมาด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหา จากนั้นคือ ความสามารถในการสื่อสาร และ ความสามารถในการคิด ตามลำดับ

3. การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านวิมังสา (X4) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (Y_{tot}) มากที่สุดในด้าน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Y5) รองลงมาคือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (Y4) รองลงมาคือ ความสามารถในการสื่อสาร (Y1) และ ความสามารถในการคิด (Y2) 2.287

องค์ความรู้จากการวิจัย

การปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญ การปลูกฝังคุณธรรมเกิดจาก แรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม โดยใช้หลักเหตุผล กระบวนการตัดสินใจ โดยมีครอบครัวเป็นผู้สนับสนุน ผ่านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีศีลธรรม เป็นพลเมืองดี

ผู้บริหาร ผู้บริหารนับเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำโรงเรียน การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหาร เพราะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา และ โรงเรียนนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ด้วยกระบวนการกลมกลืน การถ่ายทอด และการสร้างองค์ความรู้ผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆที่จัดโดยโรงเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้นักเรียนภายในโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการ หัวหน้างาน 4 ฝ่าย (หัวหน้าวิชาการ หรือหัวหน้างานบุคคล หรือหัวหน้างานการเงินและงบประมาณ หรือหัวหน้างานบริหารทั่วไป) และ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางด้านจริยธรรม สอดคล้องกับ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามจุดหมายของหลักสูตร โดยใช้หลักอิทธิบาทสี่คือธรรม 4 ประการ ที่เป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติส่งผลให้ ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ มี 4 ประการ คือ 1. ฉันทะ ความพอใจ 2 .วิริยะ ความเพียร 3.จิตตะ ความเอาใจใส่ 4.วิมังสา การใช้ปัญญาในการทำงาน ตามบทบาทและภาระหน้าที่ข้างต้น จึงสรุปแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหาร ได้ดังนี้

1. ฉันทะ ผู้บริหารเป็นผู้ที่ชื่นชอบและมีศรัทธาในวิชาชีพ สามารถบริหารงานตามบทบาทและภาระหน้าที่ร่วมกับผู้อื่น เป็นผู้นำและประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน ให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านฉันทะให้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้านความสามารถในการสื่อสาร

2. วิริยะ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการบริหารงาน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ครู บุคลากร และนักเรียน มีความขยันหมั่นเพียรในกิจการงานต่างๆ ภายในโรงเรียน คอยอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน มีความมุ่งมั่นในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการจัดการเรียนการสอนผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านวิริยะให้นักเรียนมีความเพียร วิริยะอุตสาหะ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหา

3. จิตตะ ผู้บริหารต้องคอยตรวจตรา ดูแลเอาใจใส่ พินิจพิจารณาการทำงานของฝ่ายต่างๆ ภายในโรงเรียน ร่วมรับฟังปัญหาและวางแผนการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในฝ่ายต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย คิดวิเคราะห์และพิจารณาถึงสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา วางแผนเพื่อการจัดการศึกษา การจัดทำโครงการและกิจกรรม ที่ปลูกฝังคุณธรรมข้อจิตตะให้กับนักเรียนมีความสามารถในการคิด การเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนเอง เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหา

4. วิมังสา ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ตามสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตน มีการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมข้อวิมังสาให้นักเรียน รู้จักการใช้ทักษะชีวิตและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

หลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และสามารถส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้ด้วย ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่องหลักอิทธิบาทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานโรงเรียนและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามวัตถุประสงค์ และคำถามในการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยที่แสดง

ระดับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารโรงเรียน มาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุด คือ วิมังสา การใช้ปัญญาในการทำงาน รองลงมาคือ ฉันทะ ความพอใจ ต่อมาคือ วิริยะ ความเพียร และ จิตตะ ความเอาใจใส่ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามระเบียบบริหารราชการตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้โดยจะต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ “หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า” (กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 30) หลักคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้ แต่เป้าหมายของการบริหารสถานศึกษามุ่งผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ดังนั้นหลักอิทธิบาทสี่ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หลักอิทธิบาทสี่ หมายถึง ธรรม 4 ประการ ที่เป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติส่งผลให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ มี 4 ประการ คือ 1. ฉันทะ ความพอใจ 2 .วิริยะ ความเพียร 3.จิตตะ ความเอาใจใส่ 4.วิมังสา การใช้ปัญญาในการทำงาน หากผู้บริหารจึงควรนำหลักอิทธิบาทสี่มาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌองเพียเจท์" เพียเจท์ (Jean Piaget 1997: 133-134) ได้กล่าวว่าในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ เกิดจาก แรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผล เชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนาขึ้น ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส งอกลาภ 2561: 96-97) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 พบว่า การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยขอที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวางแผนในการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน รองลงมาได้แก่ การมีความพึงพอใจที่จะปลูกฝังให้นักเรียนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่วนขอที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามความเป้นพลเมืองในทุกระดับการศึกษา

2.สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จากการศึกษา ผลปรากฏว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
- 2) ความสามารถในการคิด

3) ความสามารถในการแก้ปัญหา

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ

5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจึงมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชุตติกาญจน์ นามศรี 2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า

1) โมเดลสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติ $X^2 = 316.17$, $df = 288$, $X^2/df = 1.10$, $p = .12$, $CFI = 1.00$, $GFI = .98$, $AGFI = .97$, $RMSEA = .01$, $RMR = .02$

2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการเรียนวิทยาศาสตร์คือความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถทางการเรียนวิทยาศาสตร์คือความสามารถในการคิดความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและความสามารถในการสื่อสารซึ่งตัวแปรในโมเดลทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความสามารถทางการเรียนวิทยาศาสตร์ได้ร้อยละ 74.40 จะเห็นได้ว่าสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะต่างๆ ในการทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหา

3.การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทสี่ของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ ด้านวิม้งสา (X_4) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (Y_{tot}) มากที่สุด แสดงว่า ด้านวิม้งสา ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วิม้งสา คือ การใช้ปัญญาในการทำงาน ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วยอม ประสบปัญหาใหญ่บ้างเล็กน้อยบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆเหล่านั้นด้วยอุบาย ปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มาเป็นข้อเปรียบเทียบเชิง กระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลองสามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบความสำเร็จได้ตาม ปราณนาตั้งใจ ผู้บริหารใช้ปัญญาในการทำงาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามแนวทาง ดังนี้

1) ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ตามสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

2) ผู้บริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน

3) ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4) ผู้บริหารนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

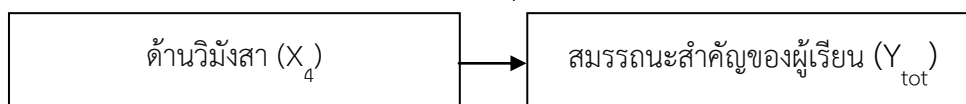
5) ผู้บริหารจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆภายในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมข้อวิมังสาให้นักเรียน รู้จักการใช้ทักษะชีวิตและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อติเทพ ผาหา 2552 : 147) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กุศโลบาย : ศึกษาการใช้ปัญญาเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในเรื่องกุศโลบายนี้มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมข้ออื่น ๆ ที่เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุหรือเข้าถึงเป้าหมายซึ่งก็ได้แก่หลักการสร้างสรรค์ปัญญาตามแนวคิดเรื่องโยนิโสมนสิการคือการคิดโดยอุบายอันแยบคาย ซึ่งหลักโยนิโสมนสิการนั้นถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์สำคัญของการสร้างปัญญาให้เกิดและการนำสติปัญญานั้นออกมาใช้ เพราะการนำกุศโลบายไปใช้นั้นจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่ได้เลย หากขาดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยบทสี่ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถตามสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตน มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ผ่านการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆภายในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้นักเรียน ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยบทสี่ของผู้บริหาร โรงเรียน ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงถึงการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยบทสี่ของผู้บริหารที่เหมาะสม ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในโรงเรียน รูปแบบกรณีศึกษา

ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ

ภาพที่ 1 ข้อค้นพบของหลักอริยบทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด

พบว่าหลักอริยบทธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านวิมังสา (X₄) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (Y_{tot}) มากที่สุด

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2560).แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: ศรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551).หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ.(2557).การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 15).กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.(2562).การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2018, 2.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2560). รายงานประเมินตนเอง (Self Assessment Report :SAR) ปีการศึกษา 2560 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- ชุดิภาณูจน์ นามศรี.(2556).สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางการเรียน วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓๐. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา),สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อติเทพ ผาธา.(2552).รายงานการวิจัย กุศโลบาย : ศึกษาการใช้ปัญญาเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏใน คัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาเถรวาท. ภาควิชาพระพุทธศาสนา, คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- Piaget. J.(1997).The Original of intelligence in Children. Trans, by Marget Cook. New York : International Universitie Press.

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้าง
ความรู้ด้วยตนเอง เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา

INNOVATION AND TECHNOLOGY IN EDUCATION, MLEARNING LESSONS
TOGETHER WITH SELF-KNOWLEDGE MODELING ON IMPORTANT PLACES AND
SOURCES OF LOCAL WISDOM SAMUT SAKHON PROVINCE GRADE 5 WAT
BANG PLA SCHOOL

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร

Ntapat Worapongpat

แสงระวี เวชวิรัตน์

Saengrawee Vejwirat

จรัส น้อยศิริ

Jarat Noi Siri

สุรพล หิรัญพต

Suraphon Hiranpot

แก้วใจ พิชชามณฑ

Kaewjai Phichamon

ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยว และการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Center for Knowledge Transfer, Technology, Community Innovation, Entrepreneurship,
Tourism and Education Faculty of Education Bangkok Thonburi University Corresponding
Author

E-mail: dr.thiwat@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาคอนเทนต์บทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้
ด้วยตนเองเรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนวัดบางปลา 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 30 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) บทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง นวัตกรรม ThingLink เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครด้านการจัดลำดับเนื้อหาในแต่ละตอนระดับมากที่สุด รองลงมาด้านปริมาณเนื้อหาในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาที่มีความเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้ระดับมากที่สุดทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น นักเรียนมีผลการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีค่าความต่างหลังจากที่นักเรียนเรียนด้วยใช้บทเรียน M-Learning ผลการเรียนดีขึ้นมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง (นวัตกรรม ThingLink เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร) มีดังนี้ด้านเนื้อหาในการเรียนรู้มีความชัดเจนสอดคล้องกับสาระสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมากที่สุด ด้านความยากง่ายของบทเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับมากที่สุด รองลงมาด้านนักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาในบทเรียนเพิ่มเติมได้ ตามเวลาที่ นักศึกษาต้องการ ด้านนักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจในการเรียนด้วย บทเรียน M-Learning ตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจนระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสอดคล้องกับบทเรียนระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา, บทเรียน M-Learning ,
รูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ABSTRACT

This article aims to 1) develop M-Learning lessons in conjunction with self-knowledge building model named Landmarks and local wisdom sources from Samut Sakhon Province, Wat Bang Pla School Grade 5. 2) Comparison of learning achievement of students before studying and after learning by using the developed M-Learning lesson. 3) to study the satisfaction of students towards the developed M-Learning lesson is a Prathom Suksa Grade 5 students at Wat Bang Pla School, 30 people were obtained by simple random sampling. This research was a qualitative research. The tools used for data collection were 1) M-Learning lessons combined with a self-knowledge creation model, 2)

a learning management plan, 3) a learning achievement scale, and 4) a satisfaction questionnaire.

The results showed that

The results of the first Objective Research found that a questionnaire on students' opinions towards M-learning lessons on ThingLink innovation on landmarks and local wisdom sources. Samut Sakhon province in terms of content ranking in each episode at the highest level, followed by the amount of content in each subject is the most suitable level. The content is easy to understand at most level, making it possible to understand the content well.

The results of the second objective research found that the comparative results of learning achievement of students before and after learning, using the developed M-Learning lessons. The difference is that students' results are greatly improved after using the M-Learning lesson.

The results of the third objective research found that a questionnaire on students' opinions towards the M-learning lesson (ThingLink innovation on landmarks and local wisdom sites was conducted at Samut Sakhon Province) were as follows: The learning content was clear and consistent with the learning essence of the students at the highest level. The difficulty aspect of the lessons is most appropriate for the level of students, followed by students reviewing the content in additional lessons according to the student's desired time. The students were satisfied with the M-Learning lesson. The font was easy to read and clear at the highest level, followed by pre-test and post-test were the most consistent with the lesson level.

Keywords : innovation and educational technology, M-Learning lessons, self-knowledge creation model

บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์สามารถเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์พกพาได้ง่ายมากยิ่งขึ้นสามารถ ใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลาติดต่อสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ได้ไม่ยากสามารถเข้าถึงโลกออนไลน์ได้ทุกที่ทุก เวลา สามารถ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว มัลติมีเดียต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดนทำให้มนุษย์ได้แบ่งปัน ความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ได้ง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้การเติบโตของเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ในช่วงระยะสิบปีที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และสาระ ความรู้ได้อย่างไร้ขอบเขตทุกคนสามารถติดต่อสื่อสาร กันและเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกหนทุกแห่ง และ

ตลอดเวลาในด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์, โน้ตบุ๊ก, โทรศัพท์มือถือ และแท็บเล็ตต่างก็เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญของชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต มีอัตราการใช้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จนเรียกได้ว่า กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันไปแล้ว และสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก โดยผ่าน ทางระบบอินเทอร์เน็ตไร้สายอย่าง 3G หรือ WI-FI ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของค่าใช้จ่าย (ทงศ์ศักดิ์ เหมือนเตย. 2020).

การจัดการเรียนการสอนแบบโมบายเลิร์นนิง (Mobile learning) หรือเอ็มเลิร์นนิง หมายถึง การเรียนรู้จากกระบวนการสื่อสารผ่านช่องทางการใช้เทคโนโลยีสื่อสารไร้สาย และแบบพกพาที่สามารถกระทำได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ตามศักยภาพการเชื่อมโยงของเทคโนโลยีที่ใช้นั้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการศึกษาเรียนรู้จากการกระทำดังกล่าวของผู้เรียน หรือ ผู้ใช้สำหรับพัฒนาการเรียนแบบโมบายเลิร์นนิง(Mobile learning : M-learning) จะเป็น พัฒนาการที่มีความสัมพันธ์ และพัฒนามาจากการเรียนการสอนในระบบการเรียนรู้ทางไกล (Distance learning : D-learning) และการเรียนแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือแบบอีเลิร์นนิง (Electronics learning : E-learning)(ศุภรดา สุขประเสริฐ. 2022)ดังนั้น การสร้างความพร้อมของการใช้เทคโนโลยีพกพาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายไม่ควร มองข้าม การเรียนการสอนผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีหลากหลายประเภทการจัดการเรียนการสอน ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือระบบเอ็มเลิร์นนิงถือเป็นส่วนหนึ่งของ E-learning ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่สนับสนุนการเรียนการสอนทางไกล เอ็มเลิร์นนิงจึงมีช่องทางมากมายในการเป็นสื่อ เสริม มีการเรียนรู้ให้คนเราได้อยู่ บนฐานของการเรียนรู้ จัดการความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (ชญา พัฒนเลิศและอำนาจ กิจเสรี. 2022)

M-learning เป็นบริบทใหม่ 2 ทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนโดยการนำอุปกรณ์เคลื่อนที่มาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านระบบเครือข่ายไร้ สายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนทั้งการเรียนรู้รายบุคคล และการเรียนรู้แบบร่วมมือกลายเป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยมี ผู้สอนทำหน้าที่ดูแลจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ (Poonphol, I. & Chaijaroen S. 2022).เอ็มเลิร์นนิงนั้นเกิดขึ้นได้โดยไร้ข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่ที่สำคัญขอเพียงแต่ผู้เรียนมี ความพร้อม แลเครื่องมืออีกทั้งเครือข่ายมีเนื้อหาที่ต้องการจึงจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้วจะได้ผลการ เรียนรู้ที่ปรารถนาหากขาดเนื้อหาในการเรียนรู้กระบวนการดังกล่าวจะกลายเป็นเพียงการสื่อสารกับ เครือข่าย ไร้สายด้วยศักยภาพของสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร เอ็มเลิร์นนิงจึงเป็นประเด็นที่ถูกนำมา อภิปรายในเว็บไซต์อย่างแพร่หลาย (Uttamadhammo P. P., Kampuwanno, P. K., Sumudhuko, P. T., & Natthawuttiko, P. N. 2021).

การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นทางการเรียน และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนด้วยตนเอง จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะสร้างบทเรียนเอ็มเลิร์นนิง(Mlearning) ผ่านอุปกรณ์พกพาในเรื่องสถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครนี้ เป็นสื่อเสริมที่มีทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา ได้นำไปใช้ทบทวนบทเรียน ของบทเรียนพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยผู้เรียนสามารถศึกษาได้ทุกที่ ทุกเวลา เพื่อเป็นการเสริมสร้าง การเรียนรู้ทางด้านสถานที่

สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านอุปกรณ์พกพา ซึ่งก่อให้เกิดความสะดวก ต่อนักเรียนเป็นสื่อสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่าง น่าสนใจ ศึกษาได้ง่ายรวดเร็ว ได้รับความน่าเชื่อถือ มีความสะดวกต่อการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนของการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการ ทบทวนบทเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลาอย่างสม่ำเสมอ และส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นเป็นที่น่า พึงพอใจต่อนักเรียน สื่อเอ็มเลิร์นนิ่งจึงมีช่องทางมากมายในการศึกษาเป็นสื่อเสริม ที่มีการเรียนรู้ให้ มนุษย์ได้อยู่บนฐานของการเรียนรู้ในการจัดการความรู้ และทบทวนบทเรียนได้ทุกสถานที่ทุกเวลาทุก โอกาส และเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

จากเหตุผลข้างต้นผู้พัฒนามีแนวคิดในการพัฒนาสื่อในรูปแบบของบทเรียน M-Learning เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสื่อที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในอุปกรณ์พกพาสร้างความสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้น โดยบทเรียน M-Learning ที่ทางผู้เขียนได้พัฒนาขึ้นนี้สามารถแสดงผลบทเรียนได้กับทุกอุปกรณ์ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ตามความสะดวกของตัวเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยผู้เขียนได้ทำการพัฒนาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเองเรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อการพัฒนาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเองเรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา
- 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น
- 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านอุปกรณ์พกพาด้วยบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง จะ เห็นได้ว่ามีรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านอุปกรณ์พกพา ผู้เรียนจะสามารถศึกษา ค้นคว้าได้ด้วยตนเองผ่านอุปกรณ์พกพาอย่างไร้ข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา โดยไม่มีกรอบของเวลามากำหนดในการเรียนรู้ และสร้างโลกทัศน์ใหม่ ๆ ต่อผู้เรียน เป็นสื่อสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความจำเจต่อการเรียนรู้อย่างสมัยก่อน มีการทำงาน อย่างเป็นระบบ และมีการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนได้ทุกที่ทุกเวลา หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง จึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่ สนับสนุนในการวิจัยนี้

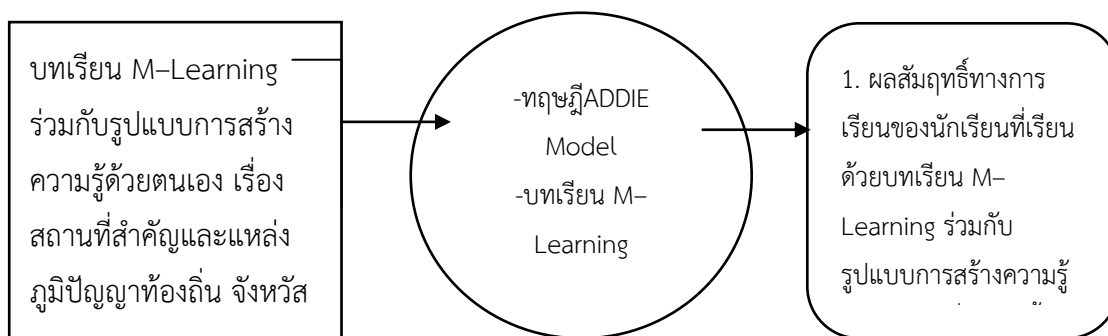
สรุปได้ว่าแม้จะมีข้อจำกัดอยู่บางประการในทางด้านขนาด และความสามารถของระบบ แต่เมื่อพิจารณาทางด้านความเป็นส่วนตัวในการใช้งานแล้ว บทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่งที่น่าเสนอผ่าน โทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์แบบพกพานี้มีลักษณะเด่น และข้อได้เปรียบหลากหลายประการกว่า การศึกษาหาความรู้ในแบบสมัยก่อน จึงทำให้มีการวิจัยและพัฒนาบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่งอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน เนื่องจากการ

ใช้งานโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์แบบพกพาอย่างแพร่หลายมากกว่า ไมโครคอมพิวเตอร์ สาเหตุก็คือมีราคาถูกกว่า และมีความเป็นส่วนตัวมากกว่า ซึ่งมีความสะดวกสบาย กับบุคคลทั่วไปแล้วผู้เรียนที่มีความพิการทางร่างกายยังสามารถใช้โทรศัพท์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์ แบบพกพาง่ายกว่าการใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ สามารถติดตั้งไว้กับรถเข็นเพื่อศึกษาบทเรียนระบบเอ็มเลิร์นนิ่งได้ง่ายกว่าการศึกษาบทเรียนจากไมโครคอมพิวเตอร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้เขียนกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ADDIE Model 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การวิเคราะห์(Analysis) 2. การออกแบบ (design) 3. การพัฒนา (Development) 4. ขั้่นนำไปใช้ (Implementation) 5. การประเมินผล (Evaluation)

แปรอิสระ กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยมีรูปแบบของการวิจัย แบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการดำเนินการตามทฤษฎี ADDIE Model (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) โดยมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอน ดังนี้

การวิเคราะห์(Analysis) ผู้เขียนทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 120 คน

- กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนวัดบางปลา จำนวนนักเรียน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ภาคเรียนที่ 1/2565 จำนวน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ ละ 2 ชั่วโมง เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น
2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้งานบทเรียน M-Learning ร่วมกับ รูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น

การออกแบบ (design)

-ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียน M-Learning ร่วมกับเทคนิคการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และความสำคัญของความรู้เดิม โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้ 1.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง 2.ผู้เรียนออกไปสังเกตสิ่งที่ตนอยากรู้อารมณ์ร่วมกันอภิปราย 3 สรุปผลการค้นคว้า 4 ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้เพื่อตรวจสอบความรู้ที่ได้มาและเพิ่มเติมเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป 5 ลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง จนค้นพบความรู้และรู้จักสิ่งที่ค้นพบ เรียนรู้วิเคราะห์ต่อจนรู้สิ่งนั้นคืออะไร มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร

-ออกแบบบทเรียน M-Learning ร่วมกับเทคนิคการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น ให้สามารถใช้งานได้กับทุกอุปกรณ์โดยนักเรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้ทำความเข้าใจเนื้อหาทำแบบทดสอบ และทำใบงานได้ในบทเรียน M-Learning ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

-ออกแบบ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก และนำไปวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ผลการวิเคราะห์อยู่ในช่วง 0.29 – 0.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

-ออกแบบ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้งานบทเรียนโดยออกแบบทั้งหมด 4 ด้านได้แก่ ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ด้านวิดีโอ ด้านแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการจัดการบทเรียน

การพัฒนา (Development)

พัฒนาบทเรียน M-Learning ด้วยโปรแกรม Atom ในส่วนของผู้สอนประกอบด้วย เครื่องมือสำหรับการเรียนการสอน และในส่วนของนักเรียน ประกอบด้วยบทเรียนและกิจกรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ในอุปกรณ์พกพา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก

ขั้นนำไปใช้ (Implementation)

นำบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ที่พัฒนาขึ้น ไปประเมินคุณภาพ

การประเมินผล (Evaluation) นำบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ที่ผ่านการประเมินคุณภาพ นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 31 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยค่าทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเองเรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลามีรายละเอียดดังนี้

ที่	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดลำดับเนื้อหาในแต่ละตอนมีความเหมาะสม	20/64.51%	11/35.49%	-	-	-
2	ปริมาณเนื้อหาในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสม	18/58.06%	13/41.94%	-	-	-
3	เนื้อหามีความเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้	24/77.42%	7/22.58%	-	-	-
4	ตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจน	23/74.19%	8/25.81%	-	-	-
5	สื่อประกอบชัดเจน ทำให้เข้าใจในเนื้อหาได้ดี	26/83.87%	5/16.13%	-	-	-
6	ข้อเสนอแนะ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง (นวัตกรรม ThingLink เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร) มีดังนี้ด้านการจัดลำดับเนื้อหาในแต่ละตอนระดับมากที่สุด 64.51 ด้านปริมาณเนื้อหาในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 58.06 ด้านเนื้อหามีความเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้ระดับมากที่สุด 77.42 ด้านตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจนระดับมากที่สุด 74.19 ด้านสื่อประกอบชัดเจน ทำให้เข้าใจในเนื้อหาได้ดีระดับมากที่สุด 83.87

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ที่	ชื่อ - สกุล	แบบทดสอบ ก่อนเรียน (10)	แบบทดสอบหลัง เรียน (10)	ค่าความ ต่าง (เพิ่มขึ้น)
1	เด็กชายณัฐวุฒิ ครองเพชร	7	10	3
2	เด็กชายลักษณะเกียรติ เทียมกระโทก	6	10	4

3	เด็กชายวัชรกร วงศ์กันหา	2	10	8
4	เด็กชายจิรายุ เนียมบุญ	5	10	5
5	เด็กชายหนึ่ง แซ่ลู่	5	10	5
6	เด็กชายสิริชัย ชันแก้ว	5	10	5
7	เด็กชายอารีฟิน ยูโซ๊ะ	2	10	8
8	เด็กชายกิตติวินท์ ทั้งกระโทก	3	9	6
9	เด็กชายภัทรพล จิวเจริญ	4	10	6
10	เด็กชายณฤพล พัสถาน	4	10	6
11	เด็กชายนิติพัฒน์ ศิริชนม์	2	10	8
12	เด็กชายแทนตะวัน สีเหลือง	5	10	5
13	เด็กหญิงต้นหยง คล้ายกล้า	2	10	8
14	เด็กหญิงธัญชนก จันทศิริ	7	10	3
15	เด็กหญิงนริศรา เวชประสิทธิ์	5	10	5
16	เด็กหญิงนริศรา ใจช้า	4	10	6
17	เด็กหญิงญาณิศา ง่วนทอง	4	10	6
18	เด็กหญิงสุพัสญา เชื้อจีน	4	10	6
19	เด็กหญิงพิมพ์สุพรรณ กวานหลวง	5	10	5
20	เด็กหญิงวันสนันท์ เทประโคน	3	10	7
21	เด็กหญิงชนิดาภา คุณ	3	10	7
22	เด็กหญิงปณรดาพร เลียงชีพ	2	10	8
23	เด็กหญิงพิชามณูย์ สมศรี	3	10	7
24	เด็กหญิงวรศรา เทประโคน	3	10	7
25	เด็กหญิงพรกนก รุ่งหิรัญ	2	10	8
26	เด็กหญิงนฤมล บุญเจริญ	4	10	6
27	เด็กหญิงธิดารัตน์ สงวนพนา	7	10	3
28	เด็กหญิงวรรณพร เจียงไชย	4	10	6
29	เด็กหญิงวรัญญา จงคาคกลาง	5	10	5
30	เด็กหญิงอภิสรา แซ่เจียม	2	10	8
31	เด็กหญิงจิตาภา พุ่มมาลา	4	10	6
คะแนนรวม		123	309	186
ค่าเฉลี่ย		39.67	99.67	60.00

จากตารางที่ 2 พบว่าแสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น พบว่านักเรียนมีผลการเรียนก่อนเรียนอยู่ที่ 39.67 และหลังเรียนอยู่ที่ 99.67 โดยมีค่าความต่างหลังจากที่นักเรียนเรียนด้วยใช้บทเรียน M-Learning อยู่ที่ 60.00

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ที่	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เนื้อหาในการเรียนรู้มีความชัดเจน สอดคล้องกับสาระสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน	28/90.32%	3/9.68%	-	-	-
2	ความยากง่ายของบทเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียน	14/45.16%	17/54.84%	-	-	-
3	นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาในบทเรียนเพิ่มเติมได้ ตามเวลาที่นักศึกษาต้องการ	26/83.87%	5/16.13%	-	-	-
4	นักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจในการเรียนด้วย บทเรียน M-Learning	24/77.42%	7/22.58%	-	-	-
5	แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสอดคล้องกับบทเรียน	26/83.87%	5/16.13%	-	-	-
6	ข้อเสนอแนะ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 3 แสดงผลการทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง (นวัตกรรม ThingLink เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร) มีดังนี้ด้านเนื้อหาในการเรียนรู้มีความชัดเจนสอดคล้องกับสาระสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนเอ็มเลิร์นนิ่ง นวัตกรรม ThingLink เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร) มีดังนี้ด้านการจัดลำดับเนื้อหาในแต่ละตอนระดับมากที่สุด 64.51 ด้านปริมาณเนื้อหาในแต่ละเรื่องมีความ

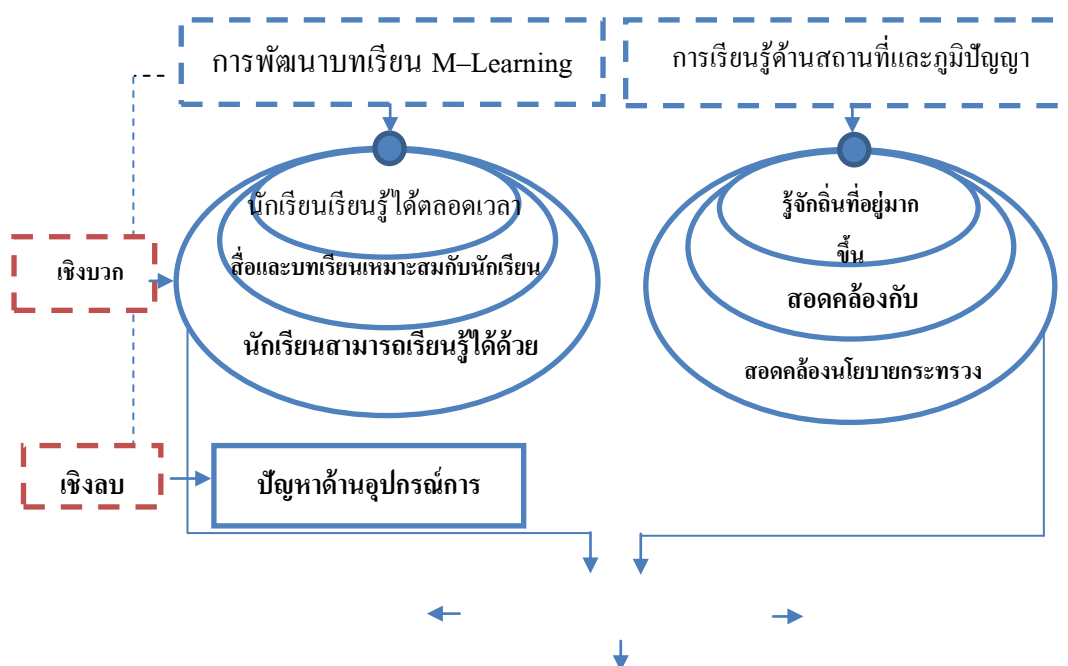
เหมาะสมระดับมากที่สุด 58.06 ด้านเนื้อหาที่มีความเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้ระดับมากที่สุด 77.42 ด้านตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจนระดับมากที่สุด 74.19 ด้านสื่อประกอบชัดเจน ทำให้เข้าใจในเนื้อหาได้ดีระดับมากที่สุด 83.87 ซึ่งสอดคล้องกับ (พระครูวินัยธรสฤษดิ์ ญาณวิโร ทิพย์โอสถและพระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี ไชยบุตร 2563).

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น (มนัสจิต ใจดี ชนัญญา พิทยา นุรักษ์ & วิมาน ใจดี. 2022) พบว่านักเรียนมีผลการเรียนก่อนเรียนอยู่ที่ 39.67 และหลังเรียนอยู่ที่ 99.67 โดยมีความต่างหลังจากที่นักเรียนเรียนด้วยใช้บทเรียน M-Learning อยู่ที่ 60.00

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านเนื้อหาในการเรียนรู้มีความชัดเจนสอดคล้องกับสาระสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมากที่สุด 90.32 ด้านความยากง่ายของบทเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับมากที่สุด 45.16 ด้านนักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาในบทเรียนเพิ่มเติมได้ ตามเวลาที่นักศึกษาต้องการระดับมากที่สุด 83.87 ด้านนักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจในการเรียนด้วย บทเรียน M-Learning ตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจนทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ (ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาลและพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ.2564) ระดับมากที่สุด 77.42 ด้านแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสอดคล้องกับบทเรียนระดับมากที่สุด 83.87

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรื่องสถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาบทเรียน M-Learning ถือเป็นการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนโดย การนำอุปกรณ์เคลื่อนที่มาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่าน ระบบเครือข่ายไร้ สายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนทั้งการเรียนรู้รายบุคคล และการเรียนรู้ แบบร่วมมือ กลายเป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยมี ผู้สอนทำหน้าที่ดูแลจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ

สรุป

จากผลการวิจัยการพัฒนาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางปลา เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้านการจัดลำดับเนื้อหาในแต่ละตอน ระดับมากที่สุด ด้านปริมาณเนื้อหาในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหามีความเข้าใจ ง่ายต่อการเรียนรู้ระดับมากที่สุด ด้านตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจนระดับมากที่สุด ด้านสื่อประกอบชัดเจน ทำให้เข้าใจในเนื้อหาได้ดีเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้บทเรียน M-Learning ที่พัฒนาขึ้น พบว่านักเรียนมีผลการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนมีค่าความต่างหลังจากที่ นักเรียนเรียนด้วยใช้บทเรียน M-Learning

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนเรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัด สมุทรสาครมีดังนี้ด้านเนื้อหาในการเรียนรู้มีความชัดเจนสอดคล้องกับสาระสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านความยากง่ายของบทเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับมากที่สุด ด้านนักเรียนสามารถทบทวน เนื้อหาในบทเรียนเพิ่มเติมได้ ตามเวลาที่ นักศึกษาต้องการระดับมากที่สุด ด้านนักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจ ในการเรียนด้วย บทเรียน M-Learning ตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจนระดับมากที่สุด ด้านแบบทดสอบก่อน เรียนและหลังเรียนมีความสอดคล้องกับบทเรียนระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.ให้คำแนะนำการเข้าใช้งานบทเรียน M-Learning ให้กับนักเรียนอย่างละเอียด
- 2.เพิ่มวิดีโอประกอบการสอนที่มีเนื้อหาตรงกับเรื่องที่ต้องการสอนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับบทเรียนเอ็มเลิร์นนิง(M-learning)บนอุปกรณ์ พกพาในรูปแบบ วิธีการสอนแบบอื่น ๆ มาใช้ร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ใน กระบวนการเรียนการสอนที่ เหมาะสมต่อไป

2.ในการสร้างแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์พกพา ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในกลุ่มของ สาระวิชาอื่นๆ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในทุกแขนงวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สนใจ ที่นำมาใช้เรียนรู้อย่างมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.กรุงเทพมหานคร. พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว)
- ทองคำดี เหมือนเตย. (2020). รัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์ ไทย: ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและ พัฒนาการ. วารสารอินทนิลทักษิณสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 15(2), 129-152.
- ศุภรดา สุขประเสริฐ. (2022). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารในสังคมออนไลน์สำหรับนักศึกษา คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. วารสารครุศาสตร์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร, 4(8), 83-100.
- ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี. (2022). เศรษฐกิจดิจิทัล: การเกิดและ พัฒนาการ. วารสารสันติ ศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2273-2283.
- Poonphol, I., & Chaijaroen, S. (2022). การตรวจสอบความตรงของโมเดล สิ่งแวดล้อมทางการ เรียนรู้แบบเคลื่อนที่(Mobile Learning) ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. Ratchaphruek Journal, 20(1), 167-178.
- Uttamadhammo, P. P., Kampuwanno, P. K., Sumudhuko, P. T., & Natthawuttiko, P. N. (2021). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญาศาสนา และวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราช วิทยาลัย. Journal of MCU Social Science Review, 292-305.
- พระครูวินัยธรสัณฐชัย ญาณวิโร (ทิพย์โอสถ)และพระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี (ไชยบุตร) (2563). การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ. 4(1). 29-8.
- ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร,สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาลและพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2564). การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลรายวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . 4(2). 427-442.
- มนัส นิตใจดี, ชนัญญา พิทยานุรักษ์, & วิมาน ใจดี. (2022). ผลการใช้m-Learningวิชา เทคโนโลยี (วิทยาการ คำนวณ)ร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสงวนหญิง. ศึกษา ศาสตร์ ม มร, 10(1).

หลักอริยสัจสี่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต

THE FOURTH NOBLE TRUTH TO APPLY TO SOLVE PROBLEMS IN LIFE

สัญญาชัย ทิพย์โอสถ

Sanchai Thiposot

สมิตไธโร อภิวัฒนอมรกุล

Smitthai Aphiwatamonkul

มนตรี วิชัยวงศ์

Montri Wichaiwong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University ; Lanna Campus

Email : Sunchait65@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 13 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การมองโลกในแง่ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาทำให้เราคิดเป็นเมื่อคิดเป็นเราก็เป็นสุข ไม่มีที่ให้เราเศร้าเพราะมันเป็นเช่นนั้นเอง ไม่มีอะไรให้ล้มละลายและขาดทุนในอารมณ์ เพราะทุกอย่างมีเหตุปัจจัยของมัน โดยหลักของสมมติสัจจะ ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัย และไปสู่ปรมาตมสัจจะ ทุกอย่างไม่ว่าจะได้ จะเสีย จะดี จะมี จะเป็น ก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ไม่มีอะไรคงที่ถาวรตลอดกาลตลอดสมัย มองอย่างนี้จะทำให้เข้าใจถึงสรรพสิ่งในการดำรงชีวิต ไม่ตกเป็นทาสของความได้ ความมี ความเสีย ความเป็น เพราะเป็นตถตา หลักอริยสัจสี่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิตประกอบด้วย ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายและใจ สมุทัย เหตุเกิดของทุกข์มาจากความอยาก นิโรธ ความดับทุกข์ มรรค ทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์นั้นคือมรรค 8 การดำรงชีวิตอย่างมีสติความมีสตินำไปสู่สมาธิและปัญญา ซึ่งจะนำพาให้พ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าทั้งมวลอันจะนำไปสู่สันติสุข

คำสำคัญ ; หลักอริยสัจสี่, การนำไปใช้, แก้ปัญหาชีวิต

ABSTRACT

Being realistic with wisdom makes us think. When we think, we are happy and nothing to be sad about, because that's how it is. There is nothing to go bankrupt and lose

in emotion, because everything has its cause based on the assumption of truth. Everything depends on the factors and go to the ultimate truth. Everything, be it gain or loss, good or bad, stays and goes away. Nothing stays constant forever. Looking at it in this way will make us understand everything in life. Do not become slaves to gains, possessions, losses, and existence because they are Tathata. The Four Noble Truths and their application to solving life problems consist of Dukkha, physical and mental discomfort. Samudaya, the origin of suffering from craving. Cessation, the cessation of suffering, and the Path leading to the cessation of suffering, that is the Noble Eightfold Path. Mindful Living Mindfulness leads to concentration and wisdom which will bring relief from all sorrows and sorrows which will lead to peace.

Keywords : The Fourth noble truth, to apply, to solve problems in life

บทนำ

(หลวงปริญาญายอวิบูลย์ 2509) ได้กล่าวว่า วงจรชีวิตมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ชีวิตเป็นสิ่งไม่ซับซ้อนก็ซับซ้อนก็ใช่ มุมมองของชีวิตในทางพระพุทธศาสนา มองว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่เปราะบาง แตกสลายได้ง่าย เกิดมาต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้อยู่รอด ท่ามกลางการแข่งขันกัน ความเจริญของโลกรุ่งเรืองขึ้นด้วยวัตถุเพียงใด สุขและทุกข์ของมนุษย์เจริญตามขึ้นเพียงนั้น แต่สุขของโลกนั้นย่อมมีทุกข์เจือปนอยู่ด้วยทุกกรณี ถึงแม้ว่าเรามีความยินดีในการเกิด เราก็มีความทุกข์ในการตาย ความเกิดขึ้นมาพร้อมกับความตาย

(กองพุทธศาสนศึกษา 2555 : 34-35) ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “เอถ ปสสณิมี โลกํ จิตตํ ราชธูปมํ ยตถ พาลา วิสีทนต์ นตถิ สงโค วิชานตํ” “ผู้ที่ทั้งหลาย จงมาดูโลกนี้ อันตระการ ดุจราชรถ ที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่พวกผู้รู้หาช่องอยู่ไม่” คำว่า โลกมีทั้งโดยตรง ได้แก่ แผ่นดินเป็นที่อยู่อาศัย โลกโดยอ้อม ได้แก่ สัตว์ผู้อาศัย และโลกมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) สิ่งที่ให้โทษโดยส่วนเดียว เปรียบด้วยยาพิษ 2) เป็นสิ่งที่ให้โทษในเมื่อเกินพอดี เปรียบด้วยของมีนเมา 3) สิ่งที่เป็นอุปการะ เปรียบด้วยอาหารและเภสัช ถ้าใช้ในทางผิดอาจเป็นโทษได้ ผู้หมกอยู่ในโลก คือ คนผู้ไร้พิจารณา ไม่หยั่งเห็นโลกโดยถ่องแท้ อาการที่หมกอยู่ในโลก เพลิดเพลินในสิ่งอันให้โทษ ระเริงจนเกินพอดี ในสิ่งอันอาจให้โทษ ติดในสิ่งที่เป็นอุปการะ โทษของการหมกอยู่ในโลกจนเกินไป ย่อมได้ทุกข์บ้าง สุขบ้าง แม้สุขก็สุขเพียงสามิสสุข มีเหยื่อเจือด้วยของล่อใจเป็นเหตุให้ติดอยู่ ดุจเหยื่อ คือ เนื้อที่เบ็ดเกี่ยวไว้ เป็นผู้จะพึงถูกงูไปได้ด้วยตามปรารถนา ผู้ไม่ข้องอยู่ในโลก บัณฑิตพิจารณาเห็นความเป็นจริงแห่งสิ่งนั้น ๆ ว่าอย่างอย่างไร ไม่ข้อง ไม่พัวพันในสิ่งอันล่อใจให้ใคร ๆ ไม่อาจยั่วให้ติดด้วยประการใดประการหนึ่ง ย่อมเป็นอิสระแก่ตน

ด้วยที่ว่าโลกนี้วิจิตรตระการตาเปรียบด้วยราชรถโบราณที่ประดับด้วยเครื่องอลังการอย่างสวยงาม มีใช้เพื่อให้หลงชม ดุจดูละคร เห็นแก่สนุก แต่เพื่อให้ยังเห็นลงในถึงคุณและโทษแห่งสิ่งนั้น จะได้ไม่ตื่นตื่นไม่ติดในสิ่งนั้น โลกได้พัฒนานวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวก เทคโนโลยีก็สามารถกลับมาทำลายเราได้ในเวลาอันรวดเร็ว โลกได้เพลิดเพลินไปกับวัตถุจนคิดทวนวัตรกรรมหุ่นยนต์ใช้แทนมนุษย์ได้แต่มนุษย์พา

กันลืมน้ำใจและกำลังใจที่มีให้กันผลที่เกิดขึ้นก็คือความไม่มีความสุขเพราะว่าไปหลงใหลในวัตถุนิยมจนเกินไป เพราะว่าโลกนี้เต็มไปด้วยกันแก่งแย่งแข่งขัน ครอบงำกันไปทุกบ้านทุกเมือง

ดังนั้น จึงทำให้ผมมีผู้สติปัญญาคิดว่าทางนี้เป็นทางตัน เพราะเราลืมนิสัยธรรมของมนุษย์หรือว่า ศาสนาไปหรือเปล่าเมื่อกลับมาคิดด้วยเหตุผลก็พบว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่จะนำความสุข กลับมาให้มนุษย์โลกได้การศึกษาพระพุทธศาสนาช่วยนำมาช่วยโลกให้เป็นสุขจะเห็นได้ว่าแต่ก่อนไม่เคยมี ชาวตะวันตกที่สนใจในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีคนตะวันตกสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้นสิ่งสำคัญก็คือ บทความหรือว่าหนังสือที่ช่วยอธิบายความรู้ความเข้าใจในการศึกษาพระพุทธศาสนา คำถามที่สำคัญที่คน ส่วนใหญ่จะถาม คือ

- 1) พระพุทธศาสนานั้นเป็นปรัชญาหรือศาสนาอะไร
- 2) เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา
- 3) พระพุทธเจ้ามีองค์เดียวหรือถือว่าเป็นพระเจ้า
- 4) การเวียนว่ายตายเกิด
- 5) พระพุทธศาสนาผิดกับศาสนาอื่นอย่างไร เป็นปัญหาที่คนต้องการถาม คำตอบคือเพื่อรู้เท่านั้น

แต่คำถามที่ต้องการคำตอบมากที่สุดคือ คำสอนใดบ้างจะทำให้ชีวิตดีขึ้นได้อย่างไร จะช่วยแก้ปัญหา ชีวิตได้อย่างไร ปัญหาอันดับแรกของมนุษย์คือ ความหิว มนุษย์แย่งชิงกันเพราะความหิว เบียดเบียนกันก็ เพราะความหิว รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าตนเอง ตามทฤษฎีของชาร์ล ดาร์วินที่ว่า กลไกการเกิดวิวัฒนาการของ สิ่งมีชีวิตที่เขาคิดว่าสิ่งมีชีวิตมีความหลากหลายตามธรรมชาติ และปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น ปริมาณอาหาร และน้ำที่จำกัด ทำให้สิ่งมีชีวิตตัวที่เหมาะสมเท่านั้นที่จะมีชีวิตรอด (survival of the fittest) และ ถ่ายทอดลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้นไปสู่ลูกหลาน แนวคิดของดาร์วินดัง กล่าว เรียกว่า ทฤษฎี การคัดเลือกโดยธรรมชาติ (theory of natural selection) การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในระบบ นิเวศวิทยาของชีวิตบางครั้งจำเป็นเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อความอยู่รอด เพื่ออยู่ท่ามกลางการแข่งขันให้รอด พระพุทธเจ้าตรัสว่า การเกิดก็เป็นทุกข์ ทุกข์เพราะดิ้นรน ตามความอยากที่เป็นสัญชาตญาณมาตั้งแต่เกิด (Instinct) ตามแนวคิดทางพุทธกล่าวได้ว่าเกิดมาพร้อมกับทุกข์ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับปัญหาและแนวทางที่ แก้ด้วยการนำหลักธรรมมาแก้ไขได้และอย่างไร

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง หลักอริยสัจสี่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา หลัก อริยสัจสี่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต เป็นแนวทางในการนำไปหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ด้วยการ Learning by doing เรียนแล้วต้องนำไปใช้เมื่อเจอปัญหา จะทำอย่างไร และจะแก้ปัญหาทางออก อย่างไร

หลักอริยสัจสี่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต

เมื่อเกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์แล้วก็ต้องยอมรับสภาพของชีวิต องค์ประกอบของชีวิตประกอบด้วย การ เกิดขึ้นมามีชีวิต ปัญหาของการมีชีวิตคือการดำรงชีวิตอย่างไรให้ราบรื่น ในพระพุทธศาสนามีหลักการที่สืบ สืบหาต้นตอของปัญหา ด้วยหลักอริยสัจสี่ ในปัจจุบันสิ่งสำคัญที่สุดต่อชีวิตคนเราก็คือการศึกษาเพื่อเข้าใจ ในสรรพสิ่งและไม่ยึดติดจนเกินไป คาดหวังสูงไปก็เจ็บปวด ไม่คาดหวังเลยก็เฉื่อยชา การศึกษาเป็น

กระบวนการสำคัญที่จะพัฒนาคนให้มีความคิดรู้จักสิ่งใดควรไม่ควรกระทำ อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ฐานะและความสำคัญของอริยสัจ 4 พุทธองค์ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย การรู้การเห็นของเราตามเป็นจริง ครบ 3 ปริวัฏ 12 อากาโร ในอริยสัจ 4 เหล่านี้ ยังไม่บริสุทธิ์แจ่มชัด ตราบใด ตราบนั้น เราก็ยังปฏิญาณไม่ได้ว่าเราบรรลุนุตรสัมมา-สัมโพธิญาณ...” (ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร, วินย. 4/16/21 และ ส.ม.19/1670/530) “ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่ตรัสรู้ ไม่เข้าใจอริยสัจ 4 ทั้งเรา และเธอ จึงได้วิ่งเล่นเร่ร่อนไป (ในชาติทั้งหลาย) สิ้นกาลนานอย่างนี้” (ที.ม.10/86/107) “ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์ทั้งหลาย ที่เที่ยวไปบนผืนแผ่นดินทั้งสิ้นทั้งปวง ย่อมประชุมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างนั้น กล่าวได้ว่า เป็นยอดเยี่ยม ในบรรดารอยเท้าเหล่านั้น โดยความมีขนาดใหญ่ ฉะนั้น กุศลธรรมทั้งสิ้นทั้งปวง ก็สงเคราะห์ลงในอริยสัจ 4 ฉะนั้น” (ม.ม.12/340/349) “บุคคลครองชีวิตประเสริฐ (พรหมจรรย์) อยู่กับพระผู้มีพระภาค ก็เพื่อการรู้ การเห็น การบรรลุ การทำให้แจ้ง การเข้าถึง สิ่งที่ยังไม่รู้ ยังไม่เห็น ยังไม่บรรลุ ยังไม่กระทำให้แจ้ง ยังไม่เข้าถึง (กล่าวคือข้อที่ว่า) นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” (อง.นวก.23/217/399)

ลักษณะคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ การสอนความจริงที่เป็นประโยชน์ ความจริงที่นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้ ส่วนสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แม้ความจริงไม่สอน พระพุทธเจ้าไม่ทรงสนพระทัย และไม่ยอมเสียเวลาไปกับการถกเถียงปัญหาทางอภิปรายต่าง ๆ ดังพุทธพจน์ที่ว่าดังนี้

“ถึงบุคคลผู้ใดจะกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงพยากรณ์ (ตอบปัญหา) แก่เราว่า “โลกเที่ยง หรือโลกไม่เที่ยง โลกมีที่สุด หรือโลกไม่มีที่สุด ชีวะอันนั้น สรีระกัอันนั้น หรือชีวะก็อย่างสรีระก็อย่าง สัตว์หลังจากตายมีอยู่ หรือไม่มีอยู่ สัตว์หลังจากตาย จะว่ามีอยู่ก็ใช่ จะว่าไม่มีอยู่ก็ใช่หรือว่าสัตว์หลังจากตาย จะว่ามีอยู่ก็ไม่ใช่ ไม่มีอยู่ก็ไม่ใช่” ดังนี้ ตราบใด ข้าพเจ้าก็จะไม่ครองชีวิตประเสริฐ (พรหมจรรย์) ในพระผู้มีพระภาค ตราบนั้น ตถาคตก็จะไม่พยากรณ์ความข้อนั้นเลยและบุคคลนั้นก็คงตายไปเสีย (ก่อน) เป็นแน่

“เปรียบเทียบบุรุษถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษที่อาบยาไว้อย่างหนา มิตรสหาย ญาติสาโลหิตของเขา ไปหาศัลยแพทย์ผู้ชำนาญมาผ่า บุรุษผู้ต้องครั้นนั้นจึงกล่าวว่า ‘ตราบใดที่ข้าพเจ้ายังไม่รู้จักคนที่ยิงข้าพเจ้าว่าเป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นแพศย์ หรือเป็นศูทร มีชื่อว่าอย่างนี้มีโคตรว่าอย่างนี้ ร่างสูง เตี้ย หรือปานกลาง ดำ ขาว หรือคล้ำ อยู่บ้าน นิคม หรือนครโน้นข้าพเจ้าจะยังไม่ยอมให้เอาลูกศรนี้ออก ตราบนั้น; ตราบใด ข้าพเจ้ายังไม่รู้ว่า ธนูที่ใช้ยิงข้าพเจ้านั้น เป็นชนิดมีแล่ง หรือชนิดเป็นเกาทัณฑ์ สายที่ใช้ยิงนั้น ทำด้วยปอ ด้วยผิวไม้ไผ่ ด้วยเอ็นด้วยป่าน หรือด้วยเยื่อไม้ ลูกธนูที่ใช้ยิงนั้น ทำด้วยไม้เกิดเอง หรือไม้ปลูก ทางเกาทัณฑ์ เขาเสียบด้วยขนปีกแร้ง หรือนกตะกรุม หรือเหยี่ยว หรือนกยูง หรือนกสลิทหู เกาทัณฑ์นั้น เขาพันด้วยเอ็นวัว เอ็นควาย เอ็นค่าง หรือเอ็นลิง ลูกธนูที่ใช้ยิงเรานั้น เป็นชนิดไร ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้เอาลูกศรออก ตราบนั้น’ “บุรุษนั้น ยังไม่ทันได้รู้ความที่ว่านั้นเลย ก็จะต้องตายไปเสียโดยแน่แท้ ฉะนั้น บุคคลนั้นก็ฉนั้น”

“แม้มาลงกยบุตร เมื่อมีทิวฐิว่า โลกเที่ยง แล้วจะมีการครองชีวิตประเสริฐ (ขึ้นมา) ก็หาไม่เมื่อมีทิวฐิว่าโลกไม่เที่ยง แล้วจะมีการครองชีวิตประเสริฐ (ขึ้นมา) ก็หาไม่ เมื่อมีทิวฐิว่า โลกเที่ยง หรือว่าโลกไม่เที่ยง ก็ตาม ชาติก็ยังคงมีอยู่ ชราก็ยังคงมีอยู่ มรณะก็ยังคงมีอยู่ โสกะปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ก็ยังคงมีอยู่ ซึ่ง (ความทุกข์เหล่านี้แหละ) เป็นสิ่งที่เราบัญญัติให้กำจัดเสียในปัจจุบันทีเดียว” “ฉะนั้น เธอทั้งหลาย

จงจำปัญหาที่เราไม่พยากรณ์ ว่าเป็นปัญหาที่ไม่พยากรณ์ และจงจำปัญหาที่เราพยากรณ์ ว่าเป็นปัญหาที่พยากรณ์เกิด อะไรเล่าที่เราไม่พยากรณ์ (คือ) ทิฏฐิว่า โลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะเหตุไรเราจึงไม่พยากรณ์ เพราะข้อนั้น ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่เป็นหลักเบื้องต้นแห่งชีวิตประเสริฐ (พรหมจรรย์) ไม่เป็นไปเพื่อนิพพิทา เพื่อวิราคะ เพื่อนิโรธ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อนิพพาน อะไรเล่าที่เราพยากรณ์ (คือ) ข้อว่า นีทุกข์ นีทุกขสมุทัย นีทุกขนิโรธ นีทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เพราะเหตุไรเราจึงพยากรณ์ เพราะประกอบด้วยประโยชน์ เป็นหลักเบื้องต้นแห่งชีวิตประเสริฐ เป็นไปเพื่อนิพพิทา เพื่อวิราคะ เพื่อนิโรธ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน” (ม.ม.13/150-152/147-153)

สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้มีมากมาย แต่ทรงนำมาสอนเพียงเล็กน้อย เหตุผลที่ทรงทำเช่นนั้น ทรงสอนเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ใช้แก้ปัญหาได้ และสิ่งที่ประกอบด้วยประโยชน์ใช้แก้ปัญหาได้ คือ อริยสัจ 4 ดังข้อความพุทธพจน์ที่ว่า “ สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ป่าสีสพวัน ใกล้พระนครโกสัมพี ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าทรงหยิบใบประดู่ลายจำนวนเล็กน้อย ถือไว้ด้วยฝ่าพระหัตถ์ แล้วตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายสำคัญว่าอย่างไร ใบประดู่ลายเล็กน้อย ที่เราถือไว้ด้วยฝ่ามือกับใบที่อยู่บนต้นทั้งป่าสีสพวัน ไหนจะมากกว่ากัน? “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ใบประดู่ลายจำนวนเล็กน้อย ที่พระผู้มีพระภาคทรงถือไว้ด้วยฝ่าพระหัตถ์ มีประมาณน้อย ส่วนที่อยู่บนต้น ในสีสพวันนั้นแล มากกว่าโดยแท้

“ฉนั้นเหมือนกัน ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่เรารู้อย่างแล้ว มิได้บอกแก่เธอทั้งหลาย มีมากมายกว่า; เพราะเหตุไรเราจึงมิได้บอก เพราะสิ่งนั้นไม่ประกอบด้วยประโยชน์ มิใช่หลักเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ไม่เป็นไปเพื่อนิพพิทา เพื่อวิราคะ เพื่อนิโรธ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อนิพพาน

“ภิกษุทั้งหลาย อะไรเล่าที่เราบอก เราบอกว่า นีทุกข์ เราบอกว่า นีทุกขสมุทัย เราบอกว่า นีทุกขนิโรธ เราบอกว่า นีทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา; เพราะเหตุอะไรเราจึงบอก ก็เพราะข้อนี้ประกอบด้วยประโยชน์ ข้อนี้เป็นหลักเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ข้อนี้เป็นไปเพื่อนิพพิทา เพื่อวิราคะ เพื่อนิโรธ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อนิพพาน ฉะนั้น เราจึงบอก;

“เพราะฉะนั้นแล ภิกษุทั้งหลาย เธอพึงกระทำความเพียร เพื่อรู้ตามเป็นจริงว่า นีทุกข์ นีทุกขสมุทัย นีทุกขนิโรธ นีทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา”(ส.ม.19/1712-3/548-9) อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมจำเป็น ทั้งสำหรับบรรพชิต และคฤหัสถ์ พระพุทธเจ้าจึงทรงย้ำ ให้ภิกษุทั้งหลาย สอนให้ชาวบ้านรู้เข้าใจอริยสัจ ดังบาลีว่า “ภิกษุทั้งหลาย ชนเหล่าหนึ่งเหล่าใด ที่พวกเขาพึงอนุเคราะห์ ก็ดี เหล่าชนที่พวกเขาพึงรับฟังคำสอน ก็ดี ไม่ว่าเป็นมิตร เป็นผู้ร่วมงาน เป็นญาติ เป็นสาโลหิต ก็ตาม พวกเขาพึงชักชวน พึงสอนให้ดำรงอยู่ ให้ประดิษฐานอยู่ ในการตรัสรู้ตามเป็นจริง ซึ่งอริยสัจ 4 ประการ” (ส.ม.19/1706/544)

ความหมายของอริยสัจ “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ 4 ประการเหล่านี้แล เป็นของแท้เท่านั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่า อริยสัจ...“ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นอริยะ ในโลกพร้อมทั้งเทวะ ทั้งมาร ทั้งพรหม ในหมู่ประชาพร้อมทั้งสมณะและพราหมณ์ พร้อมทั้งเทวะและมนุษย์ ฉะนั้น จึงเรียกว่าอริยสัจ (เพราะเป็นสิ่งที่ตถาคต ผู้เป็นอริยะ ได้ตรัสรู้ และได้แสดงไว้)” (ส.ม.19/1707-8/545) (ความในวงเล็บ เป็นไขความของอรรถกถา ส.อ.3/411)

“ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้อรียสัจ 4 นี้ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้นาม เรียกว่าเป็น อริยะ” (ส.ม.19/1703/543 (นี้ถือตามที่อ้างใน วิสุทธิ.3/78 แต่ในบาลีฉบับอักษรไทย ไม่มีคำว่า “อริยะ” จึงต้องแปลว่า “เพราะได้ตรัสรู้อรียสัจ 4 นี้ ตามเป็นจริง ตถาคต จึงได้นาม เรียกว่าเป็น อรหันตสัมมาสัมพุทธะ”)

คัมภีร์วิสุทธิมคค์ อรรถาธิบายในบาลีมาแสดงความหมายของอรียสัจ สรุปได้ว่า (วิสุทธิ.3/78 (วิสุทธิมคค์ “ภิกษุทั้งหลาย พระอรียะทั้งหลาย ย่อมแทงตลอดซึ่งสัจจะเหล่านี้ เหตุนี้ จึงเรียกว่า อรียสัจ” แต่บาลีนี้ หาไม่พบในพระไตรปิฎกที่มีอยู่ “อริยะ” ว่าประเสริฐจึงแปลอรียสัจว่า ความจริงอย่างประเสริฐ หรือความจริงอันประเสริฐ แต่ของท่านแปลตรงตามพุทธพจน์ว่า ความจริงที่แท้)

สำหรับความหมายของอรียสัจแต่ละข้อ พึงทราบตามบาลี ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แล เป็นทุกขอรียสัจ คือ ขาติ (ความเกิด) ก็เป็นทุกข์ ขรา (ความแก่) ก็เป็นทุกข์ พยาธิ (ความเจ็บไข้) ก็เป็นทุกข์ มรณะ (ความตาย) ก็เป็นทุกข์ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น ก็เป็นทุกข์ โดยย่อ (โดยใจความ) อุปาทานขันธ์ 5 เป็นทุกข์ “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แล เป็นทุกขสมุทัยอรียสัจ คือ ตัณหา อันนำมาให้มีภพใหม่ประกอบด้วยนันทิราคะ ซึ่งครุ่นใคร่ไฝหาในอารมณ์ต่างๆ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

“ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้เป็นทุกขนิโรธอรียสัจ คือ การที่ตัณหานั้นแลดับไปได้ ด้วยการสํารอกออกหมด ไม่มีเหลือ การสละเสียได้ สลัดออก พ้นไปได้ ไม่ห่วงเหนี่ยวพัวพัน “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอรียสัจ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 นี้แหละ ได้แก่ สัมมาทิฐิ ฯลฯ สัมมาสมาธิ (1) ความเห็นชอบ (2) ความดำริชอบ (3) เจรจาชอบ (4) การงานชอบ (5) เลี้ยงชีวิตชอบ (6) ความเพียรชอบ (7) ความระลึกรู้ชอบ (8) ความตั้งจิตมั่นชอบ” (เซน ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร; วินย.4/14/18; ส.ม.19/1665/528; และที่ ขุ.ปฎิ.31/598-601/506-510; อภิ.วิ.35/145-162/127-136 เป็นต้น)

ขยายความออกไปอีกเล็กน้อย ดังนี้

1. ทุกข์ แปลว่า ความทุกข์ หรือสภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ กล่าวให้ลึกลงไปอีก หมายถึง สภาพของสิ่งทั้งหลาย ที่ตกอยู่ในกฎธรรมดา แห่งความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ซึ่งประกอบด้วยภาวะบีบคั้น กดดัน ขัดแย้ง ขัดข้อง มีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ในตัวเอง ขาดแก่นสาร และความเที่ยงแท้ ไม่อาจให้ความพึงพอใจเต็มอิมแท้จริง พร้อมทั้งจะก่อปัญหา สร้างความทุกข์ขึ้นมาได้เสมอ ทั้งที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นแล้ว และที่อาจเกิดเป็นปัญหาขึ้นมา เมื่อใดเมื่อหนึ่ง ในรูปใดรูปหนึ่ง แก่ผู้ที่ยึดติดถือมั่นไว้ด้วยอุปาทาน

2. ทุกขสมุทัย เรียกสั้น ๆ ว่า สมุทัย แปลว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ได้แก่ ความอยาก ที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง โดยอาการที่มีเรา ซึ่งจะเสพ ที่จะได้ จะเป็น จะไม่เป็น อย่างนั้นอย่างนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความเร้าร้อน รำรอน กระวนกระวาย ความหวงแหน เกลียดชัง หวั่นกลัว หวาดระแวง ความเบื่อน่าย หรือความคับข้องติดขัด ในรูปใดรูปหนึ่ง อยู่ตลอดเวลา ไม่อาจปลดปล่อยปล่อยเบา เป็นอิสระ สดชื่นเบิกบานได้ อย่างบริสุทธิ์สิ้นเชิง ไม่รู้จักความสุข ชนิดที่เรียกว่า ไร้ใฝ่ฝ่ำ และไม่อดเผื่อ

3. ทุกขนิโรธ เรียกสั้นๆ ว่า นิโรธ แปลว่า ความดับทุกข์ ได้แก่ภาวะที่เข้าถึง เมื่อกำจัดอวิชชา สสารอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาข่มใจ หรืออุตุลากไป ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกระวนกระวาย ความเบื่อหน่ายหรือความคับข้องติดขัดอย่างใด ๆ หลุดพ้นเป็นอิสระ ประสบความสุขที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดภัย ปลอดภัย โลงเบา ผ่องใสเบิกบาน เรียกสั้น ๆ ว่านิพพาน

4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เรียกสั้น ๆ ว่า มรรค แปลว่า ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือทางประเสริฐ มีองค์ประกอบ 8 คือ สัมมาทิฐิ ฯลฯ สัมมาสมาธิ (1) ความเห็นชอบ (2) ความดำริชอบ (3) เจรจาชอบ (4) การงานชอบ (5) เลี้ยงชีวิตชอบ (6) ความเพียรชอบ (7) ความระลึกรู้ชอบ (8) ความตั้งจิตมั่นชอบ ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นทางสายกลาง ซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะให้ถึงนิโรธ โดยไม่ติดข้องหรือเียงไปหาที่สุดสองอย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค ความหมกหมุ่นในกามสุข และอัตตกิลมณานุโยค การประกอบความลำบากแก่ตน คือ บีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน

หลักอริยสัจสี่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต การถือกำเนิดขึ้นมามีชีวิตแล้วก็ต้องยอมรับสภาพการมีชีวิต การมีชีวิตประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ดำเนินชีวิตเพื่อให้ตอบสนองความต้องการ ถ้าแบ่งความต้องการของคนตามลำดับอาชีพหรือสถานภาพ (Status) แต่ละคนมีความต้องการ ความสุข ความทุกข์ ต่างกัน ปัญหาของคนที่มีความฐานะร่ำรวย ปัญหาของ คนที่มีความฐานะปานกลาง ปัญหาของคนที่มีความฐานะยากจนหรือธรรมดา ตามสถานภาพและการเรียนรู้ แต่ปัญหาของมนุษย์ไม่มีวันสิ้นสุด เพราะรากฐานของปัญหามาจาก ตัณหาความต้องการของมนุษย์ โลก โกรธ หลง สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “นตฺถิ ตณฺหา สมนํ หนิ” แม้จะเปรียบด้วยตัณหาไม่มี หลักการในอริยสัจ 4 เป็นหลักการที่ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้เป็นทางออกของชีวิต

ในโกฏฐคามสังจกถา ว่าด้วยทรงแสดงอริยสัจที่โกฏฐคาม มีพระพุทธพจน์ที่ตรัสสอนให้เห็นสาเหตุแห่งการเร่ร่อนในวัฏสงสาร เพราะไม่ตรัสรู้และแทงตลอดอริยสัจ 4 ดังใจความว่า ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จไปประทับอยู่ที่โกฏฐคาม ทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายในโกฏฐคามว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราและพวกเธอเร่ร่อนไปตลอดเวลานานถึงเพียงนี้เพราะไม่ตรัสรู้และไม่แทงตลอดอริยสัจ 4 ได้แก่ เราและพวกเธอเร่ร่อนไปตลอดเวลานานถึงเพียงนี้เพราะไม่ตรัสรู้และไม่แทงตลอดทุกขอริยสัจ ฯลฯ ทุกขสมุทยอริยสัจ ฯลฯ ทุกขนิโรธอริยสัจ ฯลฯ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ภิกษุทั้งหลาย แต่บัดนี้ ทุกขอริยสัจ ทุกขสมุทยอริยสัจ ทุกขนิโรธอริยสัจ ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาอริยสัจ อันเราและพวกเธอได้ตรัสรู้และแทงตลอดแล้ว เราและพวกเธอตัดตัณหาในภพได้เด็ดขาด ตัณหาจะนำไปเกิดตนแล้ว บัดนี้จึงไม่มีการเกิดอีกต่อไป” เพราะไม่เห็นอริยสัจ 4 ตามเป็นจริง เราและพวกเธอจึงต้องท่องเที่ยวไปในชาตินั้น ๆ ตลอดเวลานาน แต่เพราะได้เห็นอริยสัจ 4 เราและพวกเธอจึงถอนตัณหาที่จะนำไปเกิดได้ตัดรากแห่งทุกข์ได้เด็ดขาด บัดนี้จึงไม่มีการเกิดอีกต่อไป (วิ.มหา. (ไทย) 5/287/103-104)

นายแสวง แสนบุตร (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การอธิบายอริยสัจ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การอธิบายอริยสัจในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นการอธิบายไปตามวงจรแห่งอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คือ ทุกข์ใช้การกำหนดรู้สาเหตุแห่งทุกข์คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ใช้การละ ความดับทุกข์สิ้นเชิงถึงภาวะแห่งความสุขที่ยอด

เยี่ยม สุขที่สมบูรณ์เพราะเป็นอิสระอย่างแท้จริง ความสิ้นทุกข์นี้ต้องทำให้ประจักษ์แจ้งและอริยมรรคมีองค์ 8 ย่อเป็น 3 ระดับในนามของไตรสิกขา ต้องทำให้เจริญ ทำให้เกิดมีการเปรียบเทียบการอธิบายอริยสัจ 4 ใน คัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า การอธิบายอริยสัจที่ปรากฏทั้งในพระไตรปิฎกและในคัมภีร์อรรถกถามีความเหมือนกันในโครงสร้าง แต่มีความต่างกันในรายละเอียด ความเหมือนกันในโครงสร้างของกระบวนการ อธิบายอริยสัจ 4 เป็นผลมาจากความเป็นคัมภีร์ที่ต่อเนื่องกันในฐานะเป็นคัมภีร์หลักและคัมภีร์รอง แต่ความแตกต่างในรายละเอียดซึ่งเป็นเนื้อหานั้นเป็นผลมาจากความเข้าใจและการตีความสถานะธรรมของพระอรรถกถาจารย์ผู้รจนาคัมภีร์ที่อิงอยู่กับภาษาของผู้คนในยุคที่ทวนรจนาคัมภีร์นั้น ความแตกต่างในคำอธิบายเป็น พัฒนาการที่สำคัญยิ่งของอริยสัจ

(กฤษณ ชาติาบดีนทร์ 2565 : 249) ศึกษาเรื่อง อริยสัจกับการแก้ปัญหาในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า การแก้ปัญหาสังคมไทยจำเป็นจะต้องใช้อริยสัจเข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา โดยใช้ไตรสิกขาที่อยู่ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจซึ่งเป็นรูปแบบย่อของอริยมรรคมีองค์ 8 และการที่จะแก้ปัญหาได้นั้น ต้อง นำกิจหรือหน้าที่ในอริยสัจทั้ง สัจญาณ กิจญาณกตญาณเข้ามาร่วมด้วยการปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ การ ฝึกอบรมทางด้านพฤติกรรมหรือศีล ให้มีศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดคำหยาบ ส่อเสียด เพื่อเจ้า ไม่ดื่มสุราและเมรัย ฝึกอบรมทางด้านสมาธิหรือจิตใจ ให้มีจิตใจที่เป็นสมาธิ ตั้งใจมั่น เป็นจิตใจที่ เหมาะแก่การทำงาน และการฝึกอบรมทางด้านปัญญา ให้มีปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสม เมื่อกระทำ ได้ตามไตรสิกขาแล้ว ปัญหาสังคมไทยก็จะหมดลงไป

สมชัย ศรีนोक (Somchai Srinok) (2018 : 38) กล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาได้เสนอเส้นทางที่ ถูกต้องชีวิต หลักคำสอนมีลักษณะที่โดดเด่น เป็นกลางและสามารถประยุกต์ใช้กับทุกเหตุการณ์ ดังนั้นหลัก คำสอนจึงครอบคลุมทั้งด้านความรู้และศาสตร์ สันติภาพในชีวิตของมนุษย์ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ศาสน สาวกตั้งใจแสวงหาทางแห่งสันติภาพ แม้ว่าจะอยู่ท่ามกลางความไม่สะดวกต่างๆ ก็มีเป้าหมายคือ การ แสวงหาสันติภาพ

(Jeff Wilson 2014) เรื่อง Mediating Mindfulness: How Does Mindfulness Reach America? สรุปได้ว่า การปฏิบัติทางศาสนาของต่างประเทศจะต้องถูกสื่อผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อเข้าถึงและ ส่งผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกา ความเฉพาะเจาะจงของช่องทางเหล่านี้ส่งผลต่อวิธีการทำความเข้าใจ การ เผยแพร่ และการนำไปใช้ สติกลายเป็นคำแปลที่ต้องการสำหรับคำภาษาบาลีว่า สติ หลังจากหลายทศวรรษ ของการสนทนาและการตั้งคำถามอื่น ๆ โดยนักแปล ในศตวรรษที่ 20 เครือข่ายพระสงฆ์ชาวเอเชียและยุโรป พร้อมด้วยนักแปลชาวตะวันตกออกตะวันตก ค่อยๆ นำคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับสติมาสู่โลก ตะวันตก พัฒนาการใหม่ๆ ของการทำสมาธิแบบฆราวาสในเอเชียดึงดูดนักเรียนชาวอเมริกันจำนวนน้อยแต่มี ความมุ่งมั่น ซึ่งกลับมายังอเมริกาเหนือและเริ่มสอนเรื่องสติแก่ผู้ชมทั่วไป ในที่สุด สติปัญฐานก็กลายเป็นเรื่อง ยอดนิยมสำหรับนักประพันธ์ประเภทต่างๆ ซึ่งหลายคนไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ (Jeff Wilson. (2014). Mediating Mindfulness: How Does Mindfulness Reach America. [Online])

(Tapas Kumar Aich 2013) เรื่อง Buddha philosophy and western psychology สรุปได้ว่า ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ คือ ชีวิตเป็นทุกข์ (ทุกข์) ทุกข์มีเป็นเหตุ (ทุกข์สมุทัย)

ดับทุกข์ได้ (ดับคานโรธ) มีหนทาง เพื่อดับทุกข์ (ทุกข์นิโรธสมาบัติ) มรรคมืองค์แปด (อสังขตะ-มรรค) ที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำเพื่อเป็นทางดับทุกข์ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาวายามะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

กลางศตวรรษที่ 20 การทำงานร่วมกันระหว่างนักจิตวิเคราะห์และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวนมากเป็นการพบกันระหว่าง "พลังที่ทรงพลังที่สุดสองอย่าง" ที่ปฏิบัติการอยู่ในความคิดของชาวตะวันตก พระพุทธศาสนาและจิตวิทยาตะวันตกทับซ้อนกันในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ผู้เชี่ยวชาญได้เขียนเกี่ยวกับความคล้ายคลึงกันหลายอย่างระหว่างพระพุทธศาสนากับสาขาต่างๆ ของจิตวิทยาตะวันตกสมัยใหม่ เช่น จิตวิทยาปรากฏการณ์วิทยา จิตวิเคราะห์เชิงวิเคราะห์ จิตวิทยามนุษยนิยม จิตวิทยาการรับรู้ และจิตวิทยาอัตถิภาวนิยม นักตะวันออก Alan Watts เขียนว่า 'หากเรามองลึกเข้าไปในวิถีชีวิตเช่นพระพุทธศาสนา เราจะพบทั้งปรัชญาหรือศาสนาอย่างที่เข้าใจกันในตะวันตก เราพบบางสิ่งที่เกือบจะคล้ายกับจิตบำบัด พระพุทธเจ้าเป็นนักจิตบำบัดที่ไม่เหมือนใคร วิธีการรักษาของเขาช่วยผู้คนนับล้านตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา บทความนี้เป็นเพียงการแสดงออกถึงสิ่งที่ผู้เขียนในปัจจุบันมีความเข้าใจน้อยมากเกี่ยวกับปรัชญาของพระพุทธเจ้า และเป็นโอกาสที่จะได้แสดงความเคารพต่อหนึ่งในนักจิตอายุรเวทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่โลกเคยสร้างมา (Tapas Kumar Aich. (2013). Buddha philosophy and western psychology. [Online])

บทสรุป

ในโลกมีความจริงอยู่ 4 ประการที่จะแนวทางการแก้ปัญหาสามารถประยุกต์ในทุกสถานการณ์หรือวิธีการคิดแบบสอบสวนหาสาเหตุของปัญหาความจริงเหล่านี้เรียกว่า อริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ การมีอยู่ของทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายล้วนเป็นทุกข์ ความเศร้าโศก ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความวิตกกังวล ความกลัวและความผิดหวังล้วนเป็นทุกข์ การพลัดพรากจากของที่รักก็เป็นทุกข์ ความเกลียดก็ เป็นทุกข์ ความอยาก ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดติดในขั้นนี้ทั้ง 5 ล้วนเป็นทุกข์ 2) สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ เพราะอวิชา ผู้คนจึงไม่สามารถเห็นความจริงของชีวิต พวกเขาตกอยู่ในเปลวเพลิงแห่งตัณหา ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเศร้าโศก ความวิตกกังวล ความกลัว และความผิดหวัง 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่การดับความเศร้า โศกทั้งหมด อันยังให้เกิดความสงบและความเบิกบาน 4) มรรค คือ หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ อันได้แก่ อริยมรรค 8 ซึ่งได้รับการหล่อ เลี้ยงด้วยการดำรงชีวิต อย่างมีสติความมีสตินำไปสู่สมาธิและปัญญาซึ่งจะปลดปล่อย ให้พ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าทั้งหมด อันจะนำไปสู่ความสันติและ ความเบิกบาน พระพุทธองค์ได้ทรงเมตตาแนะนำทางพวกเราไปตามหนทางแห่งความรู้แจ้งนี้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การมองโลกตามความเป็นจริงนั้นต้องมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่คงที่ที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น แปรปรวนในท่ามกลางและแตกสลายในที่สุดเป็นการมองด้วยปัญญาเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง ว่าทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่มีองค์ประกอบแล้วจึงเกิดผลอย่าไปมองโลกในแง่ลบว่ามันเลวมันแย่ เพราะมันต้องมีส่วนดีบ้าง

แล้วก็อย่ามองว่ามันดีสูงสุดจนกระทั่งเราไว้วางใจมัน วางใจมัน แล้วก็ตกเป็นทาสของมัน เพราะในที่สุดสิ่งที่ไว้วางใจอาจกลายเป็นปฏิปักษ์ต่อเราได้

แต่จงมองโลกในแง่ของความเป็นจริง คือ ไว้วางใจไม่ได้ วางใจไม่ได้แล้วทำใจเป็นกลาง ๆ คนที่มองโลกแบบนี้เปรียบเหมือนคนยืนดูของในที่สูง ซึ่งจะเห็นความเป็นไปทุกอย่างเมื่อเรามองโลกตามความเป็นจริงแล้วไม่มีอะไรที่เราจะไม่เข้าใจ

คนที่มองโลกตามความเป็นจริงจะรู้จักใช้ทุกเรื่องให้เป็นประโยชน์ แต่คนที่มองโลกไม่ตามความเป็นจริง คือมองตามอารมณ์ บางครั้งทำให้คนดี ๆ ข้างเราก็กลายเป็นศัตรูคนที่เปิ่นมิตร มาชั่วชีวิตก็กลายเป็นคนที่เราคิดไม่ดีต่อเขา ส่วนคนที่เปิ่นศัตรูของเราก็ไปมองว่าเป็นคนดีไปมองโลกด้วยอารมณ์อย่างนี้ไม่ดีต้องมองโลกด้วยปัญญา

ถ้าเรามองโลกในแง่ตามความเป็นจริงก็จะไม่มีอะไรให้เราซึมเศร้า ไม่มีอะไรให้เราล้มละลายและขาดทุนในอารมณ์เพราะทุกอย่างมีเหตุปัจจัยของมันโดยหลักของสมมติสัจจะ คือ ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัยและไป สู่ปรมาตมสัจจะคือทุกอย่างไม่ว่าจะได้จะเสียจะดีจะมีจะเป็นก็เกิดขึ้นตั้งอยู่ และดับไปไม่มีอะไรคงที่ถาวรตลอดกาลตลอดสมัยมองอย่างนี้จะทำให้เราเข้าใจถึงสรรพสิ่งในการดำรงชีวิต ไม่ตกเป็นทาสของความได้ความมีความเสียความเป็น การมองโลกตามความเป็นจริงด้วยปัญญาทำให้เราคิดเป็นเมื่อคิดเป็นเราก็เป็นสุข

บรรณานุกรม

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). **คู่มือธรรมศึกษาชั้นเอก**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- หลวงปริญาโณวาท. (2509). **หลักพระพุทธศาสนาโดยย่อ**. กรุงเทพฯ : สัมมาชีวิตศิลปมูลนิธิ.
- สถาบันนวัตกรรมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้มหาวิทยาลัยมหิดล. (มปป). **แนวคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของดาร์วิน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2565. จากแหล่งที่มา. https://il.mahidol.ac.th/e-media/150charles-darwin/Less3_2_6.html.
- นายแสวง แสงบุตร. (2556). **การอธิบายอริยสัจ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา**. สารนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรณาธิการ. (2548). **บทบรรณาธิการ : มองโลกตามความจริง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565. จากแหล่งที่มา. <https://mgronline.com/dhamma/detail/9480000011667>.
- Somchai Srinok. (2018). **The Teaching on the Four Noble Truths and the Problem of Peace**. International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism Vol. 2 No. 1 January – June 2018. p.38.

Jeff Wilson. (2014). **Mediating Mindfulness: How Does Mindfulness Reach America?**.

[Online]. Retrieved on December 1, 2022. From the source.

[https://academic.oup.com/book/25638/chapter-](https://academic.oup.com/book/25638/chapter-abstract/193050960?redirectedFrom=fulltext)

[abstract/193050960?redirectedFrom=fulltext](https://academic.oup.com/book/25638/chapter-abstract/193050960?redirectedFrom=fulltext)

Tapas Kumar Aich. (2013). **Buddha philosophy and western psychology**. [Online].

Retrieved on December 1, 2022. From the source.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3705677/>

เด็กไทยกับการคิดวิเคราะห์ในมุมมองของมาร์ซาโน

THAI CHILDREN WITH ANALYTICAL THINKING OF MARZANO'S POINT OF VIEW

กนกนภา เอรารวรรณ

Kanoknapa Erawun

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษาคณิตศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

Department of Research and Development in Mathematics Faculty of Education

Mahasarakham University

E-mail: raisangnita@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 22 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 22 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความถึงปัจจุบันที่มีผลงานวิจัยต่าง ๆ นาๆ พบว่า การเรียนการสอนที่เด็กไทยได้รับนั้นมันสอดคล้องกับการคิดวิเคราะห์ในมุมมองของมาร์ซาโนอย่างไรโดยการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีของมาร์ซาโน นักวิชาการด้านคณิตศาสตร์ในเชิงการวิเคราะห์เพื่ออธิบายว่า เด็กไทยไม่ได้มีการคิดวิเคราะห์ดีพอ เพียงแต่ขาดการเอาใจใส่จากครูผู้สอนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรให้มีการเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เด็กไทยให้มากขึ้น ซึ่งมาร์ซาโนเสนอให้ครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้นตั้งแต่ก่อนอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา ต้องฝึกตั้งโจทย์หรือสถานการณ์สมมติในชั้นเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน เพราะว่าเด็กนักเรียนจะได้ฝึกจินตนาการตามสิ่งที่ครูผู้สอนสร้างเหตุการณ์สมมติขึ้นมาแล้วให้เด็กนักเรียนเขียนหรือวาดภาพออกมาจากสิ่งที่คิดวิเคราะห์ออกมา โดยครูผู้สอนคอยดูห่างๆ เพื่อให้กระบวนการนี้ออกมาจากการวิเคราะห์ของเด็กนักเรียนจริงๆ ทั้งหมดนี้ก็จะจะเป็นไปตามแนวคิดของมาร์ซาโน

คำสำคัญ: เด็กไทย, ขบวนการคิดวิเคราะห์, แนวคิด, มาร์ซาโน

ABSTRACT

The purpose of this article is to expand on the current research findings on how the learning presentations received by Thai children are in line with Marzano's critical thinking. From Marzano's theory Analytical Mathematics Scholar shows that Thai children do not have inferior analytical thinking skills. The lack of attention from teachers to teach

more than critical thinking skills for Thai children. Marzano proposes to teachers at each grade level, from kindergarten to secondary level practice setting up problems or hypothetical situations in class about the content taught. Students will be able to practice their imaginations according to what the hypothetical event teacher created. Let students write or draw pictures out of their analysis. By the teacher watching from a distance this follows Marzano's Theory's that this process really comes out of the students' analysis.

Keywords : Thai children, analytical thinking, ideas, Marzano's Theory

บทนำ

ทารกเกิดมาพร้อมกับพื้นฐานทางความคิดความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ ในระดับต่ำ (Lower Mental Functions) คือ มีความใส่ใจ การรู้สึก การรับรู้ ความจำ ที่ไม่ซับซ้อน เนื่องจากขีดจำกัดทางชีวภาพ การมีจินตนาการหรือการรับรู้ประสบการณ์บางสิ่งบางอย่างให้อยู่ภายในความทรงจำอาจยากเกินกว่าความสามารถของเด็กที่จะสามารถทำได้ แต่การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) กับพ่อแม่ ครู และคนอื่น ๆ ที่ให้ความเอาใจใส่ ดูแล ช่วยเหลือแก่เด็ก จะช่วยให้เด็กได้สร้างและเด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างไม่มีขีดจำกัดขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่จะเอื้อให้เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ความช่วยเหลือในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการนอกจากจะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้เริ่มฝึกหัด เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความสามารถมากกว่าได้ช่วยเหลือผู้เริ่มฝึกหัด การช่วยเหลือในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการที่ไวก็อตสกีได้อธิบายไว้นั้น ยังกินความหมายที่กว้างและลึกซึ้งยิ่งกว่านี้ โดยขยายความรวมถึงการร่วมมือทางสังคมในการทำกิจกรรมด้วย ซึ่งไม่ใช่เพียงเด็กต้องการผู้ใหญ่ที่คอยให้ความช่วยเหลือเท่านั้น ไวก็อตสกี เชื่อว่า เด็กสามารถเริ่มกิจกรรมในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการระดับที่สูงขึ้นได้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อน ๆ หรืออาจจะกับเด็ก ๆ ที่อยู่ในระดับพัฒนาการที่ต่างกัน หรือแม้กระทั่งกับเพื่อนในจินตนาการ สำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ผู้สอนอาจทำได้หลายอย่าง เช่น ผู้สอนอาจแสดงการพูดเป็นนัยหรือเพียงแค่บอกใบ้ สร้างเงื่อนไขในการเรียนรู้บางอย่างขึ้นมา การถามคำถามนำ การบอกให้ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่ได้พูดอธิบายไปแล้ว การถามผู้เรียนว่าเข้าใจอะไรบ้างจากการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ การสาธิต ประกอบการอธิบายซึ่งบางงานอาจจะสาธิตบางส่วนหรือบางงานก็อาจจะสาธิตให้เห็นทั้งหมด การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การฝึกหัดทักษะเฉพาะอย่าง ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้เป็นต้น นอกจากนี้ พฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ยังรวมถึงการโต้ตอบพูดคุยกับบุคคล ซึ่งได้นำเสนอผลงาน หรือ แม้กระทั่งขณะที่เด็กกำลังจินตนาการ แล้วกำลังพยายามถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นคำพูดเพื่ออธิบายบางสิ่งบางอย่างให้แก่เพื่อน ๆ

ทฤษฎีการคิดของมาร์ซาโน (Marzano's Taxonomy)

Robert Marzano (2001) นักวิจัยทางการศึกษา ได้พัฒนาข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ของบลูมที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย รูปแบบทักษะ การคิดจะผนวกกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มากขึ้นที่ส่งผลกับการคิดของผู้เรียนซึ่งทั้งหมดสำคัญสำหรับการคิดและการเรียนรู้ (Marzano, 2001) อธิบายว่า รูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ระบบ ได้แก่ ระบบแห่งตนหรือระบบตนเอง (self – system) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความสำคัญของความรู้ ประสิทธิภาพ และความรู้สึกที่เกี่ยวพันกับความรู้ ระบบบูรณาการหรือระบบอภิปัญญา (meta-cognitive system) เป็นการมีเป้าหมายการเรียนรู้ มีการนำความรู้ไปใช้ด้วยความชัดเจนและถูกต้อง ระบบสติปัญญาหรือระบบความรู้ (cognitive system) ประกอบด้วยการใช้ความรู้โดยการทบทวน ทวนซ้ำ การนำไปปฏิบัติ ความเข้าใจในความรู้ การสังเคราะห์หรือเลือกใช้ความรู้ การวิเคราะห์โดยสามารถจับคู่ความสัมพันธ์ แยกแยะเป็นหมวดหมู่ หรือวิเคราะห์ข้อผิดพลาด การกำหนดกฎเกณฑ์ทั่วไปและเฉพาะเจาะจง ได้ และการนำความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาและทำการสำรวจสืบค้นจากการทดลอง พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามทฤษฎีการคิดของมาร์ซาโนนั้น เมื่อพบเจอกับ สถานการณ์หรือภาระงานใหม่ระบบแห่งตนจะตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือเรียนรู้เรื่องใหม่ เมื่อระบบแห่งตนรับการเรียนรู้เรื่องใหม่ ระบบบูรณาการจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมาย ของการเรียนรู้นั้น โดยการออกแบบกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อการบรรลุเป้าหมายแห่งการเรียนรู้และระบบสติปัญญาจะทำหน้าที่จัดกระทำกับข้อมูลที่จำเป็นในลักษณะของการวิเคราะห์ ดังนั้น ปริมาณความรู้ของผู้เรียนแต่ละคนจึงมีผลต่อความสำเร็จอย่างสูงในการเรียนรู้เรื่องใหม่ ซึ่งความรู้ใหม่สามารถต่อยอดจากความรู้เดิมได้อย่างกว้างขวาง พัฒนารูปแบบจุดมุ่งหมายทางการศึกษารูปแบบใหม่ (The New Taxonomy of Educational Objectives) ประกอบด้วยความรู้ 3 ประเภท และกระบวนการจัดกระทำกับข้อมูล 6 ระดับ (Marzano, 2001) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูล เน้นการจัดระบบความคิดเห็นจากข้อมูลง่ายสู่ข้อมูลยาก เป็นระดับความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริง ลำดับของเหตุการณ์ สมเหตุสมผล เฉพาะเรื่อง และหลักการ
2. กระบวนการ เน้นกระบวนการเพื่อการเรียนรู้ จากทักษะสู่กระบวนการ อัตโนมิติ อันเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถที่สั่งสมไว้
3. ทักษะเน้นการเรียนรู้ที่ใช้ระบบโครงสร้างกล้ำเนื้อ จากทักษะง่าย สู่กระบวนการที่ซับซ้อนขึ้น โดยมีกระบวนการจัดกระทำกับข้อมูล 6 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ขั้นรวบรวม เป็นการคิดทบทวนความรู้เดิม รับข้อมูลใหม่ และเก็บเป็นคลังข้อมูลไว้ เป็น การถ่ายโยงความรู้จากความรู้ความจำการสู่ความจำ นำไปใช้ในการ ปฏิบัติการโดยจำเป็นต้องเข้าใจโครงสร้าง ความรู้นั้น

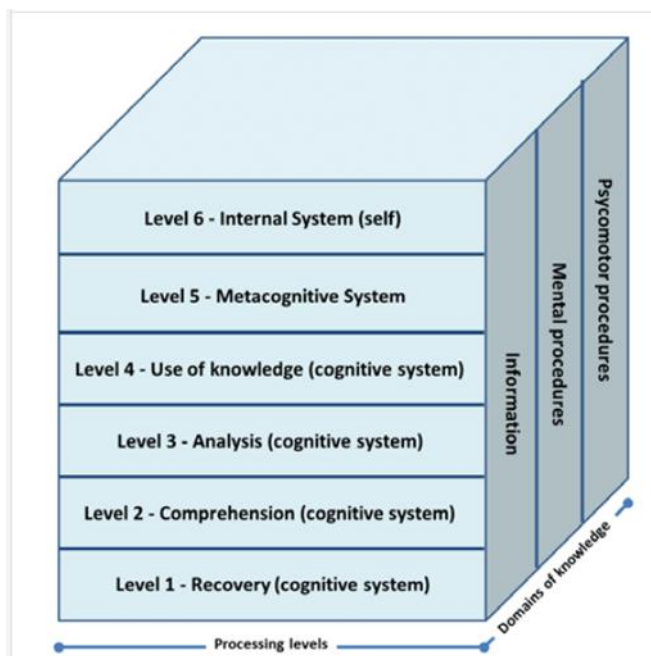
ระดับที่ 2 ขั้นเข้าใจ เป็นการเข้าใจสาระที่เรียนรู้ สู่การเรียนรู้ใหม่ใน รูปแบบการใช้สัญลักษณ์ เป็น การสังเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานของรู้นั้นโดยเข้าใจประเด็น ความสำคัญ

ระดับที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ เป็นการจำแนกความเหมือนและความต่างอย่างมีหลักการการจัดหมวดหมู่ ที่สัมพันธ์กับความรู้ การสรุปอย่างสมเหตุสมผลโดยสามารถบ่งชี้ ข้อผิดพลาดได้การประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ใหม่โดยใช้ฐานความรู้ และการคาดการณ์ผลที่ตามมาบนพื้นฐานของข้อมูล

ระดับที่ 4 ขั้นใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการตัดสินใจใน สถานการณ์ที่ไม่มีคำตอบชัดเจน การ แก้ไขปัญหาที่ยุ่ยาก การอธิบายปรากฏการณ์ที่แตกต่าง และการพิจารณาหลักฐานสู่การสรุปการที่มี ความซับซ้อน การตั้งข้อสมมติฐานและการทดสอบ สมมติฐานนั้นบนพื้นฐานของความรู้

ระดับที่ 5 ขั้นบูรณาการความรู้ เป็นการจัดระบบความคิดเพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนด การกำกับติดตามการเรียนรู้ และการจัดขอบเขตการเรียนรู้

ระดับที่ 6 ขั้นจัดระบบแห่งตน เป็นการสร้างระดับแรงจูงใจต่อสภาวะการเรียนรู้ และภาระงานที่ ได้รับมอบหมายในการเรียนรู้ รวมทั้งความตระหนักใน ความสามารถในการเรียนรู้ที่ตนมี ตามแนวคิดของ มาร์ซาโน (Marzano, 2001) ผลของผลของการคิดวิเคราะห์ ซับซ้อนมากกว่าความเข้าใจ เป็นกระบวนการ ที่ต้องใช้เหตุผล คิดอย่างลึกซึ้งและหลากหลาย มีการคิดโดยพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและต้องมีเหตุผล สามารถระบุความเหมือนหรือความแตกต่างอย่างมีหลักการ สามารถจัดลำดับ จัดหมวดหมู่ หรือจัดประเภท ของความรู้ของสิ่งต่างๆ ระบุเหตุผลของการเกิดข้อผิดพลาดของข้อมูล สามารถตีความหรือบอกหลักเกณฑ์ พื้นฐานของ ความรู้ ระบุ เจาะจง หรือสรุปอย่างมีเหตุผล จนสามารถเกิดเป็นความรู้ใหม่ได้และนำหลักการ เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่โดยใช้พื้นฐานของความรู้

ภาพที่ 2 แนวคิด Marzano's Taxonomy of Educational Objectives

ที่มา: https://www.researchgate.net/figure/Figure-1-Marzanos-Taxonomy-of-Educational-Objectives_fig1_248400457

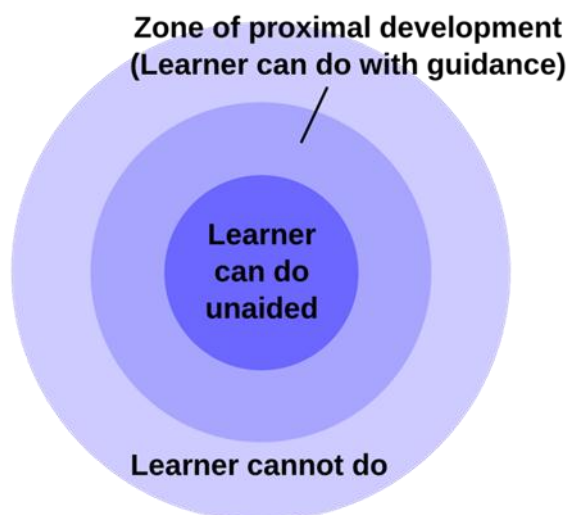
2.การเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดทักษะและความรู้ใหม่ การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นผ่านการอบรมสั่งสอน หรือผ่านประสบการณ์จริง และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของเรา แต่จะเกิดขึ้นได้เร็วที่สุดในช่วงวัยเด็ก ความสามารถในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำ ทักษะทางร่างกาย เช่น การเขียน หรือการเล่นฟุตบอล เป็นทักษะที่ต้องเรียนรู้ผ่านการลองผิดลองถูก เราลองทำสิ่งต่างๆ แล้วประเมินผลว่าจะออกมาเป็นเช่นไร จากนั้นจึงเก็บประสบการณ์ที่เราได้รับนั้นเอาไว้ในความจำ การเรียนรู้ในรูปแบบนี้อาจทำได้ยาก แต่เมื่อเราเกิดทักษะนั้นขึ้นมาแล้ว เราจะทำสิ่งนั้นได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในขณะที่การเรียนรู้ข้อเท็จจริง ตัวเลขและภาษา เกิดจากการส่งข้อมูลสิ่งที่เราได้เห็นและได้ยินไปยังความจำ ข้อมูลเหล่านั้นอาจหายไปถ้าไม่ได้ถูกนำออกมาใช้บ้าง แต่ความสามารถในการกลับมาเรียนรู้ข้อมูลเดิมอีกครั้งจะยังคงอยู่ (กนกนภา เอรารวรรณ 2563)

เมื่อเราเกิดมา เราไม่ต้องเรียนรู้วิธีการในการเรียนรู้ เพราะโครงสร้างการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้มีอยู่ในสมองตั้งแต่แรกเกิด บางทีการเรียนรู้อาจจะเกี่ยวข้องกับการก่อตัวของเซลล์ประสาท ประสานงานนับล้าน ๆ เซลล์ที่เชื่อมต่อกันในสมอง เมื่อกระแสประสาทผ่านไปตามเซลล์ประสาทที่เชื่อมต่อกันตามจุดต่าง ๆ เราจะสามารถระลึกถึงสิ่งที่เราเคยเรียนรู้ ยิ่งเราได้รับแรงกระตุ้นไม่ว่าจากการได้รับการอบรมสั่งสอนหรือจากประสบการณ์มากเท่าใด เครือข่ายการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นภายในสมองของเราก็ยิ่งซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น (กนกนภา เอรารวรรณ 2563)

ร่างกายของคนเราประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นร่างกาย (body) และส่วนที่เป็นใจหรือจิต (mind) จิตทำหน้าที่ 3 อย่างคือ คิด (thinking) รู้สึก (feeling) และต้องการ (wanting) แล้วสั่งให้ร่างกายแสดงพฤติกรรม (behavior) ดังนั้น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นการทำหน้าที่ของจิต มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่น อย่างชัดเจนตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการคิด การคิดเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิต ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ (Baron and Sternberg, 1987) การคิดที่มีคุณภาพมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต กล่าวคือ การคิดมีอยู่ 2 สี คือสีเขียวและสีแดง การคิดสีเขียว (green thinking) เป็นการคิดระดับต้น เป็นการคิดโดยไม่มีการประเมินสิ่งที่คิดส่วนการคิดสีแดง (red thinking) เป็นการคิดระดับสูง มีการหยุดคิดเพื่อประเมินสิ่งที่คิดแล้วจึงคิดต่อ เหมือนกับการขับรถ เมื่อรถวิ่งมาจึงมีสัญญาณไฟแดง รถต้องหยุด ขณะที่รถหยุดนั่นเอง ผู้ขับจะมีเวลามองซ้ายมองขวา ดูว่ามาถูกทางหรือไม่ ก่อนจะขับต่อไป การคิดสีแดงมีกระบวนการคิดหลายขั้นตอน ผลผลิตการคิดจึงมีคุณภาพนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ไวโกตสกี อธิบายว่า เด็กจะปรับเปลี่ยนความคิดความเข้าใจไปตามประสบการณ์ ที่ได้รับจากสังคม และวัฒนธรรมของเขา จนกระทั่งสร้างความรู้ขึ้นมา ทำให้เด็กมีกระบวนการทางปัญญาในระดับที่สูงขึ้น (Higher Mental Functions) ตั้งแต่เกิดมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์ คือ วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมจะช่วยบ่งชี้ผลผลิตของพัฒนาการของเด็กสถาบันต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไปมีบทบาทสำคัญให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางปัญญาของเด็กแต่ละวัยจะเพิ่มถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้ก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กให้มีมโนคติหนึ่งที่สำคัญของแนวคิดนี้คือ Zone of proximal development (ZPD) ซึ่งหมายถึงช่วงห่างระหว่างความสามารถของเด็กที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับระดับที่เด็กมีศักยภาพในการเจริญเติบโตสูงสุดที่จะเป็นได้ดังนั้นหากครูทราบระดับศักยภาพสูงสุดของเด็กที่จะเป็นได้ ก็จะสามารถจัดสิ่งช่วยเหลือ (Scaffolding) โดย Scaffolding หมายถึงการให้ความช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้ หรือการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเด็กไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง โดยครูหรือเพื่อนทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเองจนเต็มศักยภาพ

ภาพที่ 1 แนวคิด Zone of proximal development ของ Lev Vygotsky (1896–1934)

ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Zone_of_proximal_development

3. ลักษณะสำคัญของการคิด

การทำความเข้าใจกับลักษณะสำคัญของการคิด จะทำให้ครูระลึกได้ เมื่อวางแผนสอนการคิด เวลา
คิดกิจกรรมการเรียนรู้ จะเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะของการคิด แต่สิ่งสำคัญประการแรก ครูต้อง
มีความเชื่อหรือมีความเห็นคล้อยตามว่าการคิดมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (ทศนา แชนมณี 2545)

1การคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา (cognitive process) ที่คนเราใช้สร้าง
ความหมาย ความเข้าใจในสิ่งรอบตัว

2การคิดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมอง จัดกระทำกับข้อมูลที่รับเข้ามาทาง
ประสาทสัมผัส

3การคิดเป็นกระบวนการมีขั้นตอนการคิดเป็นลำดับในสมองการคิดแบบต่างๆมี
ขั้นตอนการคิดที่ต่างกัน การคิดไม่ใช่เนื้อหาที่จะถ่ายทอดให้จดจำกันได้

4การคิดเป็นงานเฉพาะตน ผู้เรียนต้องดำเนินการเอง จะให้ผู้อื่นคิดแทนไม่ได้

5การคิดเป็นสิ่งที่เกิดภายในสมอง แต่สามารถสังเกตได้จากการกระทำ หรือ
แสดงออก

6การคิดเป็นกระบวนการเรียนรู้

ความสามารถในการคิดไม่ได้เกิดขึ้นเอง จำเป็นต้องมีเรื่องให้คิดและได้รับการแนะนำ การกระตุ้น
การสนับสนุนการคิด และผู้คิดได้อยู่ในสถานที่ หรือสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นมิตรปลอดภัย และมีการคิด
อยู่เป็นประจำชั้นเรียน ที่มีการคิดเป็นชั้นเรียนที่จัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายฝึกการคิดอย่างต่อเนื่อง
ขณะที่เรียนรู้อย่างมีความหมาย สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนส่งเสริม และเอื้อต่อการพัฒนาการคิด ชั้นเรียนให้
ความสำคัญ กับการเปลี่ยนข้อมูล que ผู้เรียนได้รับเป็นความรู้ และกิจกรรมสำคัญของผู้เรียน คือ การคิด
(Beyer, 1987) Ornstein (1990) เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลใหม่ ผู้เรียนจะพยายามทำความเข้าใจ กับข้อมูล
ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ ศึกษาความสัมพันธ์ ประเมินและสรุป ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ
เต็มใจและปลอดภัยที่จะคิด มีการตรวจสอบความคิดของตนกับเพื่อน เต็มใจแบ่งปันความคิดกับเพื่อนเพื่อ
ช่วยกันให้การเรียนรู้ไปสู่เป้าหมาย โดยตลอดเวลาครูทำหน้าที่แนะนำกระตุ้น ส่งเสริมการคิด ผู้เรียนจะคิด
อย่างต่อเนื่องเป็นธรรมชาติ จนเป็นกิจวัตรประจำวัน

นวัตกรรมทักษะด้านผลของผลของการคิดวิเคราะห์การสื่อสารการทำงานร่วมกันความคิดริเริ่มและ
การชี้นำตนเองความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบแต่ในขณะทีศตวรรษที่ 21 ได้ถูกเงื่อนไขของความเป็น
มาตรฐานเดียวกันทั้งหมดของเนื้อหาแบบทดสอบและแบบทดสอบในแบบเดิมมาเป็นปัจจัยกำหนดสิ่งต่างๆ

ของการประเมินไว้อยู่เบื้องหลังจึงทำให้ยังไม่หลุดพ้นจากศตวรรษที่ 20 ดังนั้นการประเมินในแบบศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องฉีกต่างแตกต่างออกมาไม่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันมีความแปรผันและความเปลี่ยนแปลงออกไปความแปรผันไม่ได้แปลว่าดีหรือไม่ดีแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความซับซ้อนของงานและกระบวนการที่เห็นที่ควรจะมีในการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริงตัวอย่างเช่นบางกลุ่มต้องการเวลามากขึ้นเพื่อทำงานให้สำเร็จเช่นเดียวกับที่บางคนต้องการใช้เวลามากกว่าคนอื่นในการวิเคราะห์ทางเลือกต่างๆยิ่งงานท้าทายมากเท่าใดหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานในการประเมินก็จะยิ่งผันแปรมากเท่าใด การทดสอบแบบใช้มาตรฐานเดียวกันก็ยิ่งเหมาะสมน้อยลงเท่านั้นผู้ประเมินจึงต้องฉลาดพอที่จะรู้และใช้คะแนนเรื่องผลของผลของการคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ทักษะในด้านผลของผลของการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่ครุต้องได้รับความไว้วางใจในการตัดสินใจซึ่งยอมให้เกิดความ ผันแปรในแง่เวลาบริบทและกระบวนการประเมินผลงาน (กนกนภา เอราวรณ, 2563)

4.แนวทางการวัดทักษะด้านผลของผลของการคิดวิเคราะห์

บลูม (Bloom,1956) กล่าวว่า การวัดทักษะด้านผลของผลของการคิดวิเคราะห์ นั้น จะต้องพิจารณาให้ครบทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

1 การวิเคราะห์ความสำคัญ โดยการให้ค้นหาข้อมูลเหตุ ผลลัพธ์และ ความสำคัญของเรื่องราว นั้น ๆ โดยใช้ทักษะวิเคราะห์ว่าตอนใดเป็นจริงหรือเป็นสมมติฐานส่วน ใดเป็นข้อสรุปหรืออ้างอิง มีวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายสำคัญใด วิเคราะห์ข้อสรุปนั้นมีอะไรสนับสนุน หรือวิเคราะห์หาข้อผิดพลาด

2 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เป็นการถามให้ค้นคว้าว่าความสำคัญย่อย ๆ ของเรื่องราว นั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอย่างไรใช้หลักการหรือทฤษฎีใดเป็นหลัก โดยพิจารณาว่า อะไรเป็นสาเหตุอะไรเป็นผลของการกระทำนั้น มีข้อสนับสนุนหรือคัดค้านใด ข้อสรุปที่มีเหตุและ ผลอย่างไร ส่วนใดที่มีความสัมพันธ์กันมากน้อย ถ้าเกิดสิ่งนั้นสิ่งใดจะเกิดตามมายกเรื่องราว ข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกัน

3 การวิเคราะห์หลักการ เป็นการถามให้ค้นว่าเรื่องราว นั้น ๆ อาศัยหลักการใดมีโครงสร้างองค์ประกอบ ใจความสำคัญอย่างไร

5.เด็กไทยกับการคิดวิเคราะห์ในมุมมองของมาร์ซาโน

Marzano (2001) อธิบายว่า รูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ระบบได้แก่ระบบควบคุมในตนเองระบบควบคุมการรู้คิดและระบบควบคุมการรู้คิดโดยระบบควบคุม ในตนเองส่งผลต่อการยอมรับการเรียนรู้เรื่องใหม่ เมื่อระบบควบคุมในตนเองรับการเรียนรู้เรื่องใหม่ระบบควบคุมการรู้คิดจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ นั้น โดยการออกแบบกลยุทธ์ ต่างๆเพื่อการบรรลุเป้าหมายแห่งการเรียนรู้และระบบการรู้คิดจะทำหน้าที่จัดกระทำข้อมูลในลักษณะของผลของผลของการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น ปริมาณความรู้ของผู้เรียนแต่ละคนจึงมีผลต่อความสำเร็จอย่างสูงในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ซึ่งความรู้

เรื่องใหม่สามารถต่อยอดจากความรู้เดิมได้อย่างกว้างขวาง จะเห็นได้ว่ามาร์ซาโนให้ความสำคัญกับเรื่องจิตใจที่อยู่ภายใน จึงไม่ได้จำกัดวิธีการวัดผลการเรียนรู้จากพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสำคัญ ทำให้ทฤษฎีของมาร์ซาโนจัดอยู่ในกระบวนทัศน์แบบสร้างสรรค์นิยมและมาเสนอได้พัฒนารูปแบบจุดมุ่งหมายทางการศึกษารูปแบบใหม่ ประกอบด้วยความรู้ 3 ประเภท ได้แก่

1 สารสนเทศเป็นความรู้ชัดแจ้งที่อธิบายเป็นความคิดรวบยอดได้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆหรือรายละเอียดของสิ่งต่างๆได้แก่ข้อเท็จจริงความหมายลำดับเวลาลำดับของเหตุและผลหลักการและทฤษฎีต่างๆที่สามารถอธิบายให้เข้าใจรายละเอียดอย่างชัดเจน

2 กระบวนการคิดเป็นความรู้ที่อธิบายได้เป็นองค์ความรู้ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดจำนวนมากมีความคิดรวบยอดหนึ่งซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดที่ซับซ้อนได้แก่ระเบียบปฏิบัติในภาพใหญ่เทคนิควิธีการขั้นตอนการปฏิบัติหรือกฎระเบียบต่างๆ

3 ทักษะปฏิบัติเป็นความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายได้ทั้งหมดเพราะอยู่ในทักษะการปฏิบัติที่มีความซับซ้อนมากเป็นความคิดรวบยอดหลายๆส่วนที่ประกอบขึ้นเป็นทักษะปฏิบัติได้แก่ระเบียบปฏิบัติที่รวมกันอย่างซับซ้อน

บทสรุป

เด็กไทยกับการคิดวิเคราะห์ในมุมมองของมาร์ซาโน บทความฉบับนี้ต้องการเพียงนำเสนอทฤษฎีของมาร์ซาโน เพื่ออธิบายว่า เด็กไทยไม่ได้โง่งอย่างที่คิด แต่เพียงขาดการเอาใจใส่จากครูผู้สอนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ควรเพิ่มทักษะของการคิดวิเคราะห์จะประกอบด้วยความสามารถ 5 ด้าน คือ

1) การจัดจำแนกเปรียบเทียบ (matching) คือ ความสามารถในการสังเกตและจำแนกแยกแยะรายละเอียดของสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกเป็นส่วนๆอย่างมีหลักเกณฑ์และเข้าใจง่าย แล้วเปรียบเทียบระบุ ยกตัวอย่าง ระบุลักษณะความเหมือนความต่างและจัดกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ได้โดยเริ่มจากระดับง่ายแบบนามธรรมไปสู่ขั้นซับซ้อนที่เป็นนามธรรม,

2) การจัดกลุ่ม (classification) คือ ความสามารถในการใช้ ความรู้เพื่อการจัดกลุ่ม จัดลำดับ จัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้คุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งนั้น ๆ อย่างมีหลักการหรือหลักเกณฑ์,

3) การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (error analysis) คือ ความสามารถในการระบุข้อผิดพลาดหรือความสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ โดยโยงความสัมพันธ์สู่การสรุปอย่างสมเหตุสมผล ระบุสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ การใช้ความรู้เดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่ไปสู่การสรุปและ

ยกตัวอย่างประกอบได้ อย่างมีเหตุผลจากความรู้ที่มีอยู่เดิม มีข้อมูลหรือหลักฐานในการสนับสนุนจนพิจารณาได้ว่าเป็นจริง ,

4) การสรุปหลักการ (generalizing) คือ ความสามารถในการนำความรู้เดิมเป็นข้อมูลเพื่อไปสู่ความรู้หรือหลักการใหม่ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและถูกต้องโดยใช้การให้เหตุผล และ

5) การนำไปใช้(specifying) คือ ความสามารถนำความรู้ หรือหลักการไปใช้เพื่อการทำนายสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคตได้อย่างเจาะจง มี ความรู้ เข้าใจเหตุการณ์ ระบุรายละเอียดในเหตุการณ์นั้นๆ และบอกสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้ เป็นการประยุกต์ความรู้ใหม่จากหลักการเดิมที่มีอยู่ คาดเดาทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้ว่าอะไรจริงหรือไม่จริง สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

กนกนภา เอรารรรณ.(2563).การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนตามการประเมินการ

เรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบ

เปิด.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จตุพร นาสินสร้อย. (2557). การคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง การคูณ ในชั้นเรียนที่ใช้

การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

คณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Bloom, B. S. (1976). **Human characteristics and school learning**. New York: McGraw-

hill.Catherine Lewis and Rebecca Perry, Mills College. (2009). **Improving**

mathematics instruction through lesson study: A theoretical model and North

American case. Retrieved Much 11 2019, from

https://www.researchgate.net/publication/316733898_Embedding_Formative_Assessment_in_Classroom_Practice?fbclid=IwAR2bGLkG_z6AGLH0mo7dkA2wSTtZ6bOdK5WujWB0tQdszQ0XpLVjilc8pFM

Jonassen, D.H. (1999). What Makes Scientific Problems Difficult?. In D.H. Jonassen,

(Ed.). **Learning to Solve Complex Scientific Problems**. (pp. 142-160). [n.p.]:

Taylor & Francis Group.

Marzano, Robert J. (2001). **Designing A New Taxonomy of Educational Objective**.

California; Corwin Press.

- Marzano, R. J. (2003). **What works in schools: Translating research into action**.
Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- _____. (2006). **Classroom assessment and grading that work**. Alexandria, VA:
Association for Supervision and Curriculum Development.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในการพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้เขียนบทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัครหรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ก่อนการตีพิมพ์และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารชัยภูมิปริทรรศน์แล้ว
5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ phayalae@mcu.ac.th

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน